

СТРАТЕГІЇ АДАПТАЦІЇ КУЛЬТУРИ ТА КРЕАТИВНИХ ІНДУСТРІЙ ДО УМОВ ВІЙНИ

2 хвиля

АНАЛІТИЧНА ЗАПИСКА
ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ДОСЛІДЖЕННЯ

УКРАЇНСЬКИЙ
КУЛЬТУРНИЙ
ФОНД

ВСТУП

Від початку повномасштабного вторгнення УКФ як провідна державна бюджетна установа активно проводить аналітичну роботу. У фокусі досліджень Фонду – стан культурної сфери України в умовах війни. Результати досліджень УКФ активно використовуються як у практичній діяльності державних та недержавних організацій у сфері культури, так і у діяльності самого Фонду з метою покращення показників його роботи.

На початку літа 2023 року Фонд реалізував другу хвилю дослідження стратегій адаптації культури та креативних індустрій до умов війни. Перша хвиля дослідження відбулася у листопаді 2022 року. Її результати були використані для розробки програм грантового сезону 2023 року. Нинішнє дослідження покликане проаналізувати в динаміці стійкі та проблемні сектори української культури, виявити ключові фактори адаптованості/неадаптованості організацій/установ культурної сфери, що важливо для подальшої розробки антикризових заходів і майбутньої стратегії відновлення української культури та повоєнної відбудови України.

Анкета нинішнього дослідження мала невеликі зміни, зокрема, було уточнено деякі формулювання і розширено перелік варіантів відповідей в окремих питаннях. Також було додано спеціальний блок питань для працівників сфери культури, які зараз перебувають за кордоном. У нинішній аналітичній записці ми порівнюємо результати двох хвиль дослідження, однак дані першої хвилі дослідження подаються в уточненому варіанті (без врахування осіб, які перебували за кордоном). Такий підхід дає змогу більш точно порівняти відповіді респондентів, які перебувають на території України.

Мета опитування

збір та аналіз інформації щодо адаптації української культурної сфери та креативних індустрій до існування в умовах збройної агресії росії.

Метод збору даних

анкетування онлайн.

Вибіркова сукупність

570 респондентів (фахівці культурної сфери). Похибка (стандартна помилка) в цілому по вибірці $\pm 3\%$

Терміни реалізації опитування

збір даних проводився у період з 13.06.2023 по 30.06.2023 рр.

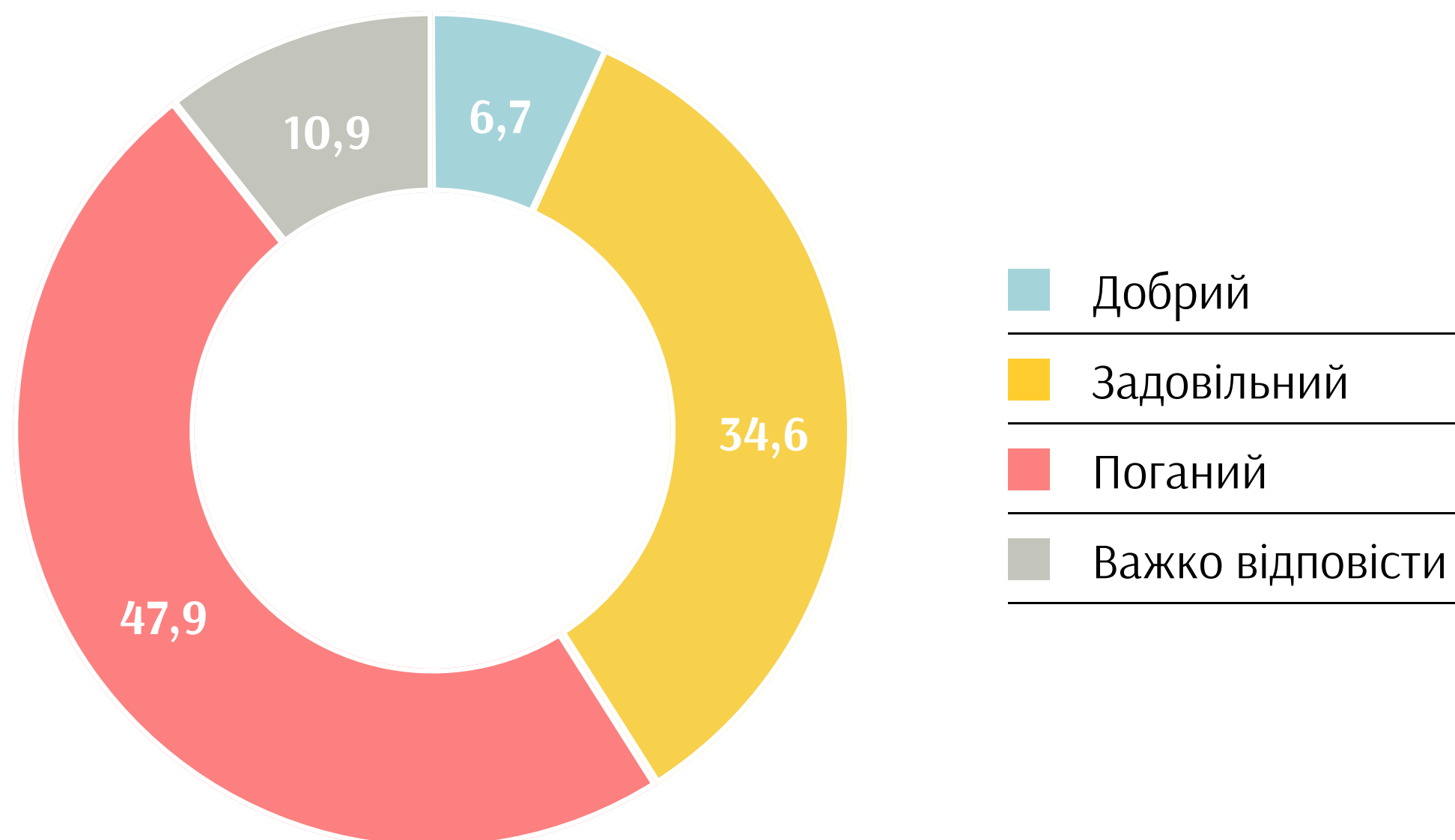
Завдання опитування

- з'ясувати ключові фактори успішної адаптації організацій сфери культури та креативних індустрій до умов війни;
- проаналізувати зміни рівня адаптованості організацій сфери культури у порівнянні з другим півріччям 2022 року;
- дослідити особливості адаптації фахівців культурної сфери, які перебувають за кордоном.

ОЦІНКА СТАНУ СФЕРИ КУЛЬТУРИ В УКРАЇНІ

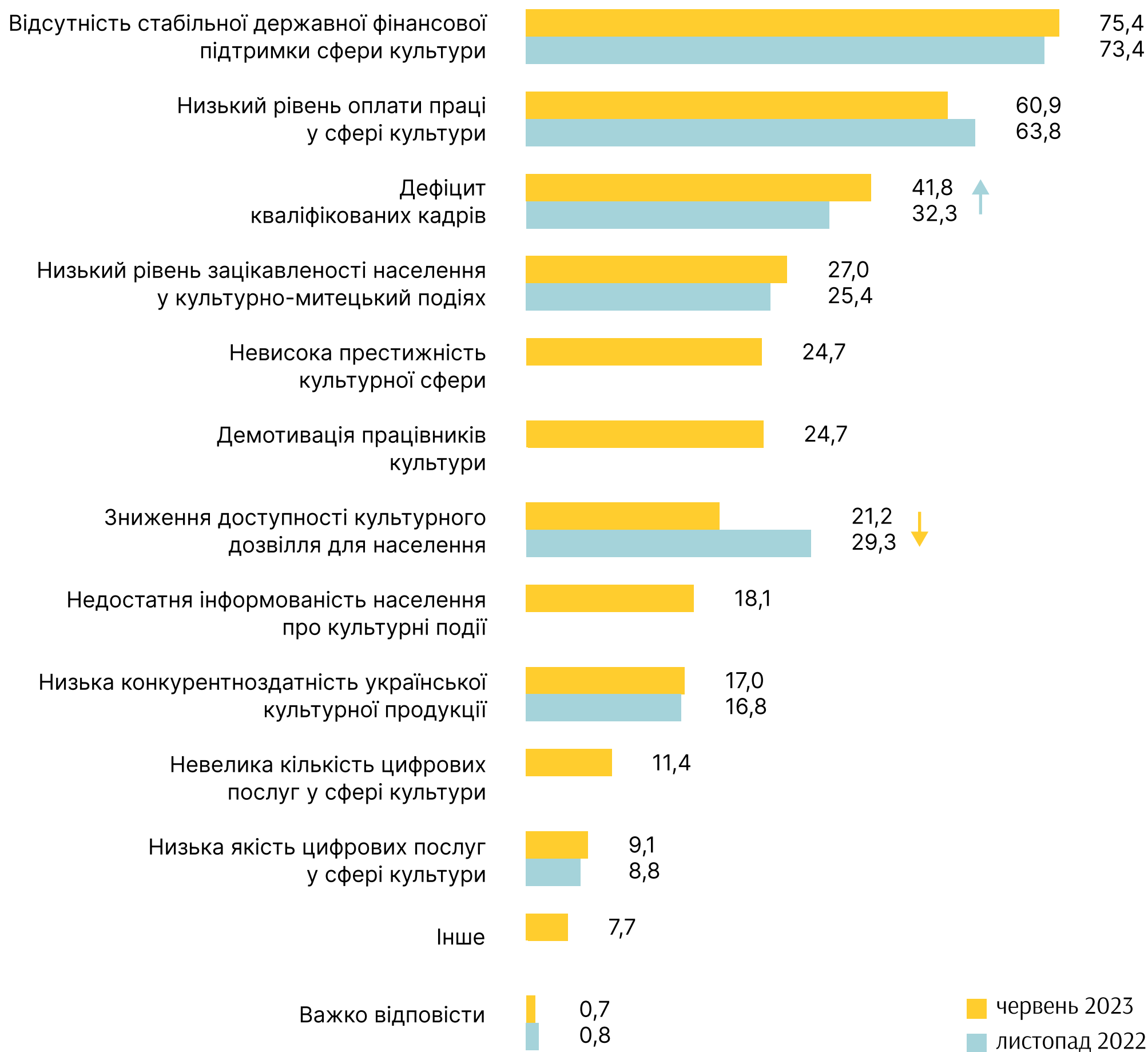
Результати дослідження показали, що близько половини респондентів наразі оцінюють стан сфери української культури і креативних індустрій як поганий і лише 6,7% як добрий (Діаграма 1). Більш критичними у своїх оцінках стану культури є працівники недержавних організацій (62,8%) та ФОПи (60%), тоді як серед працівників державних та комунальних організацій таких 41,7% та 35,2% відповідно.

Діаграма 1 – Як Ви оцінюєте загальний стан сфери культури і креативних індустрій на сьогодні?, %, N=570

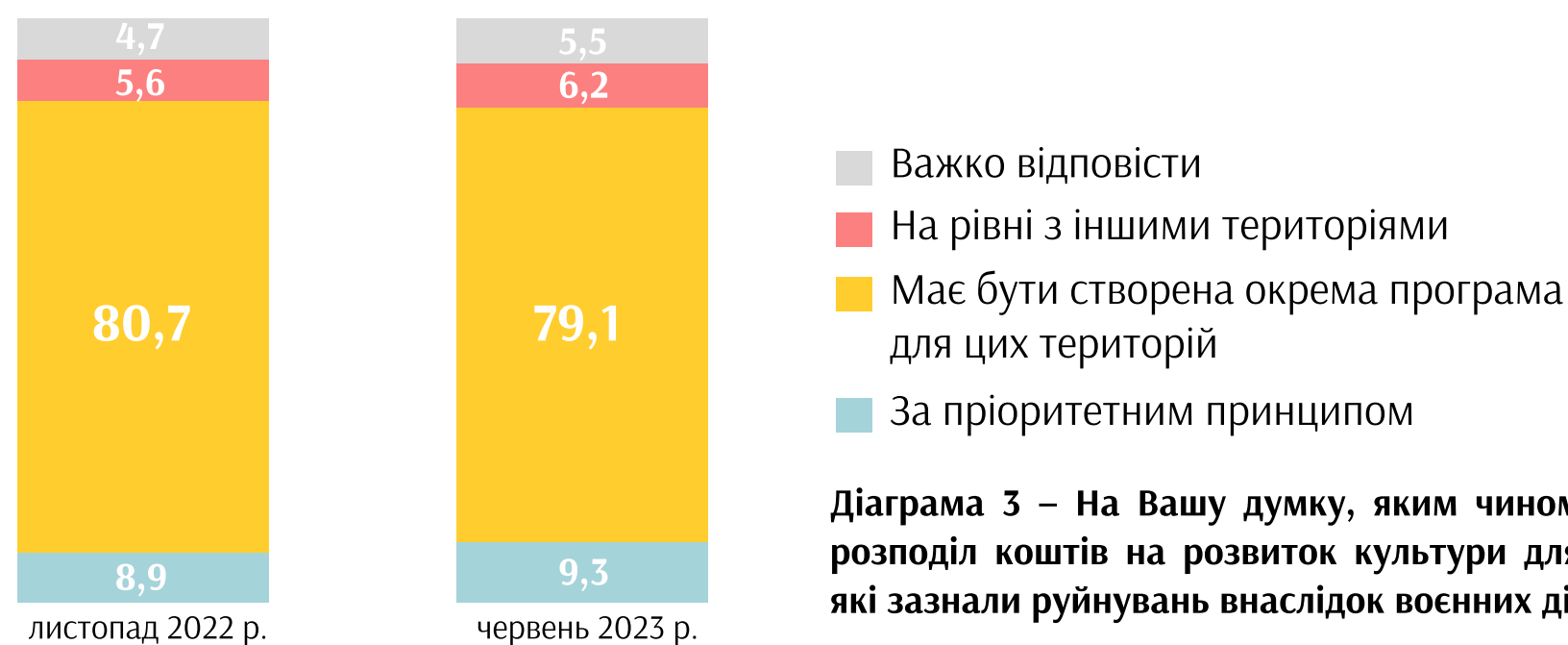
У порівнянні з результатами попередньої хвилі дослідження показники головних перешкод розвитку української культури окрім війни змінилися несуттєво (у межах статистичної похибки). Так само як і в листопаді 2022 року ключовими серед них, на думку респондентів, є відсутність стабільної державної фінансової підтримки – 75,4% та низький рівень оплати і демотивація персоналу у сфері культури – 60,9% (Діаграма 2). Значне збільшення показника прослідковується щодо дефіциту кваліфікованих кадрів. Упродовж пів року він зріс на понад 9%. Відтік кваліфікованих та мотивованих фахівців сфери культури вже нині є помітною проблемою галузі, а надалі, вочевидь, буде лише загострюватися.

Відповіді респондентів засвідчили, що понад чверть з них вбачає проблеми розвитку української культури у низькому рівні зацікавленості населення культурно-мистецькими подіями. Водночас у порівнянні з попередньою хвилею дослідження зменшився відсоток респондентів, які відзначали проблемою обмежений доступ до культурного дозвілля для населення, що свідчить про поліпшення ситуації із загальною доступністю культурних послуг у порівнянні з періодом осені 2022 року.

Діаграма 2 – Що найбільше, на Вашу думку, перешкоджає розвитку української культури, окрім війни?, %, N=570

Щодо розподілу коштів на розвиток культури для територій/регіонів, які зазнали руйнувань внаслідок воєнних дій, переважна більшість опитаних висловилися, що має бути створена окрема програма для цих територій – 79,1%. Результати нинішнього опитування майже не відрізняються від даних листопада 2022 року (Діаграма 3).

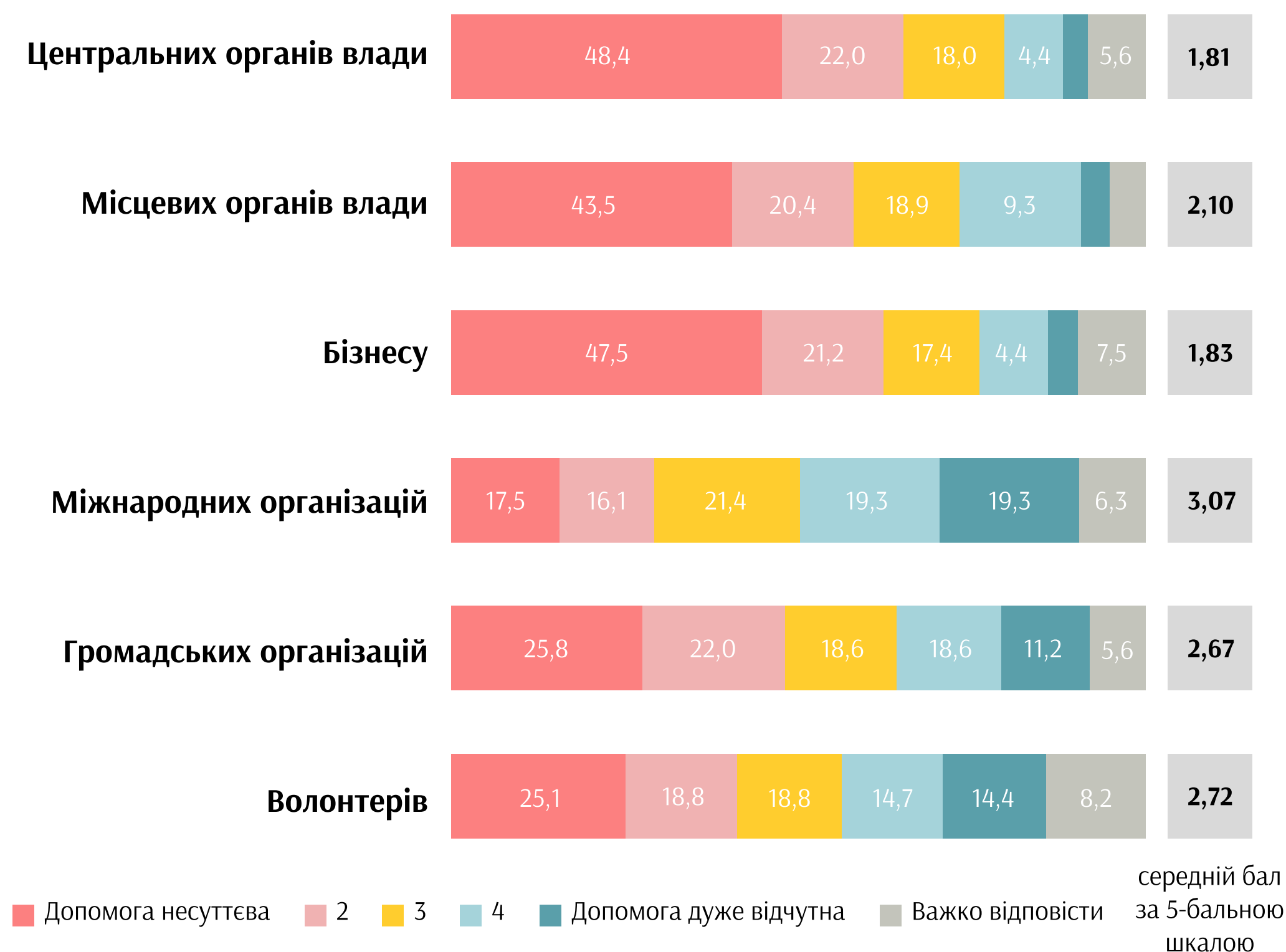

Діаграма 3 – На Вашу думку, яким чином має здійснюватися розподіл коштів на розвиток культури для територій/регіонів, які зазнали руйнувань внаслідок воєнних дій?, %, N=570

ПІДТРИМКА КУЛЬТУРИ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Респонденти загалом невисоко оцінюють рівень підтримки, яку отримує сфера культури під час війни. На думку респондентів, найбільш відчутною підтримкою сфери культури під час війни стала допомога від міжнародних організацій, громадських організацій та волонтерів – 38,6%, 29,8% та 29,1% відповідно. Найменш відчутною є підтримка з боку центральних органів влади, бізнесу та місцевих органів влади (Діаграма 4).

Найвище допомогу сфері культури під час війни від міжнародних організацій оцінюють представники секторів візуального мистецтва, аудіовізуального мистецтва, а ось фахівці секторів культурної спадщини і літератури та видавничої справи найбільше відзначають підтримку від громадських організацій та волонтерів. Допомогу від бізнесу та центральних органів влади найнижче оцінюють представники аудіального мистецтва. Натомість представники сектору візуального мистецтва найнижче оцінюють допомогу від місцевих та центральних органів влади (Діаграма 5).

Діаграма 4 – Як би Ви оцінили підтримку сфери культури та креативних індустрій під час війни від:, %, N=570

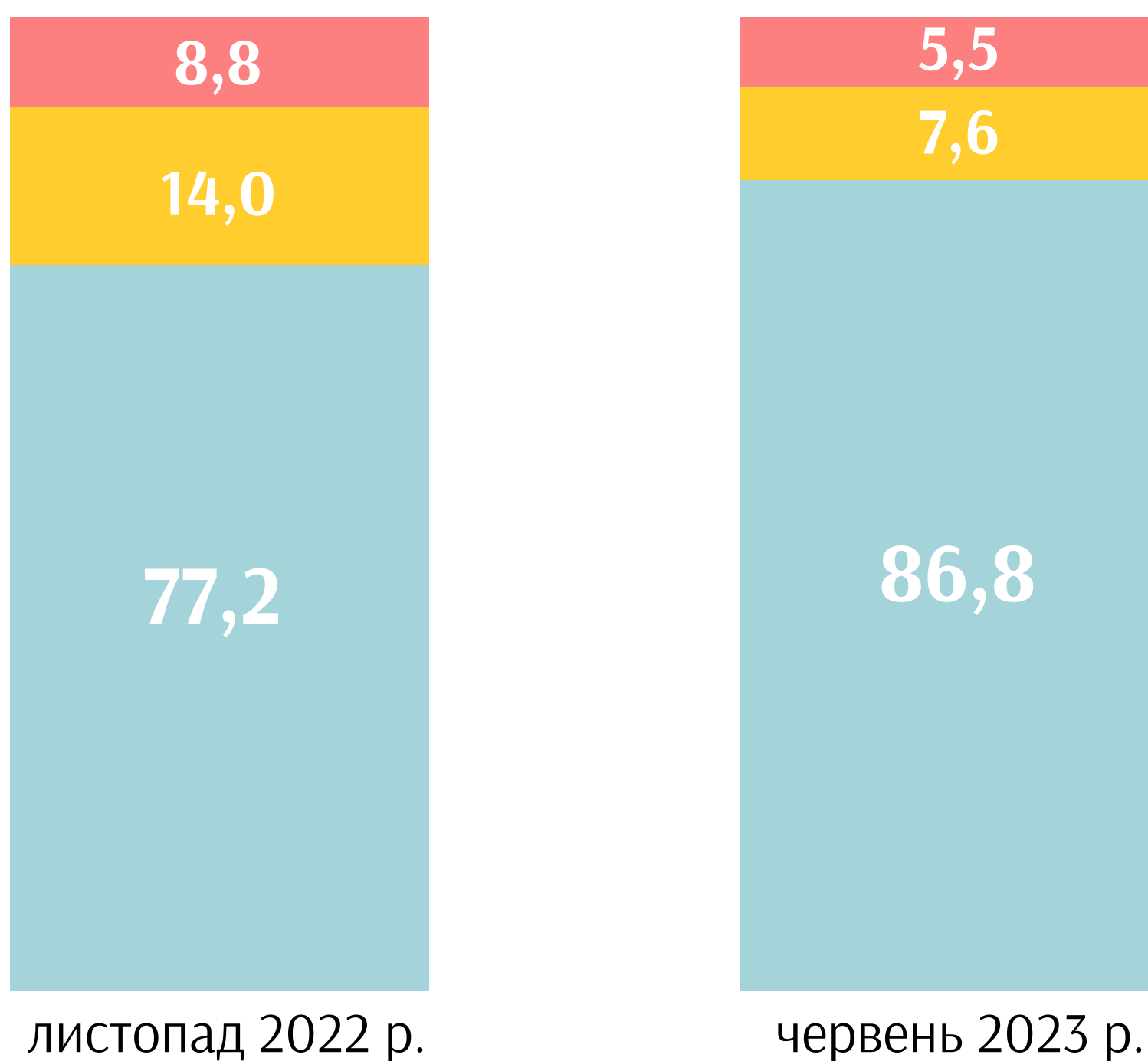
	Візуальне мистецтво	Аудіальне мистецтво	Аудіовізуальне мистецтво	Література та видавнича справа	Перформативне та сценічне мистецтво	Культурна спадщина	Культурні та креативні індустрії
Центральних органів влади	1,59	1,53	1,82	2,02	1,74	1,93	1,68
Місцевих органів влади	1,62	2,35	1,82	2,50	2,21	2,29	2,00
Бізнесу	2,03	1,67	1,84	1,76	1,68	1,78	1,96
Міжнародних організацій	3,19	2,33	3,19	3,11	2,85	3,11	2,82
Громадських організацій	2,65	2,40	2,55	2,87	2,41	2,76	2,63
Волонтерів	2,39	2,16	2,56	2,78	2,50	2,98	2,50

Діаграма 5 – Оцінка підтримки сфери культури у розрізі сектору (середній бал за 5-бальною шкалою, N=570)

РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ ФАХІВЦІВ КУЛЬТУРНОЇ СФЕРИ, ЯКІ ПЕРЕБУВАЮТЬ В УКРАЇНІ

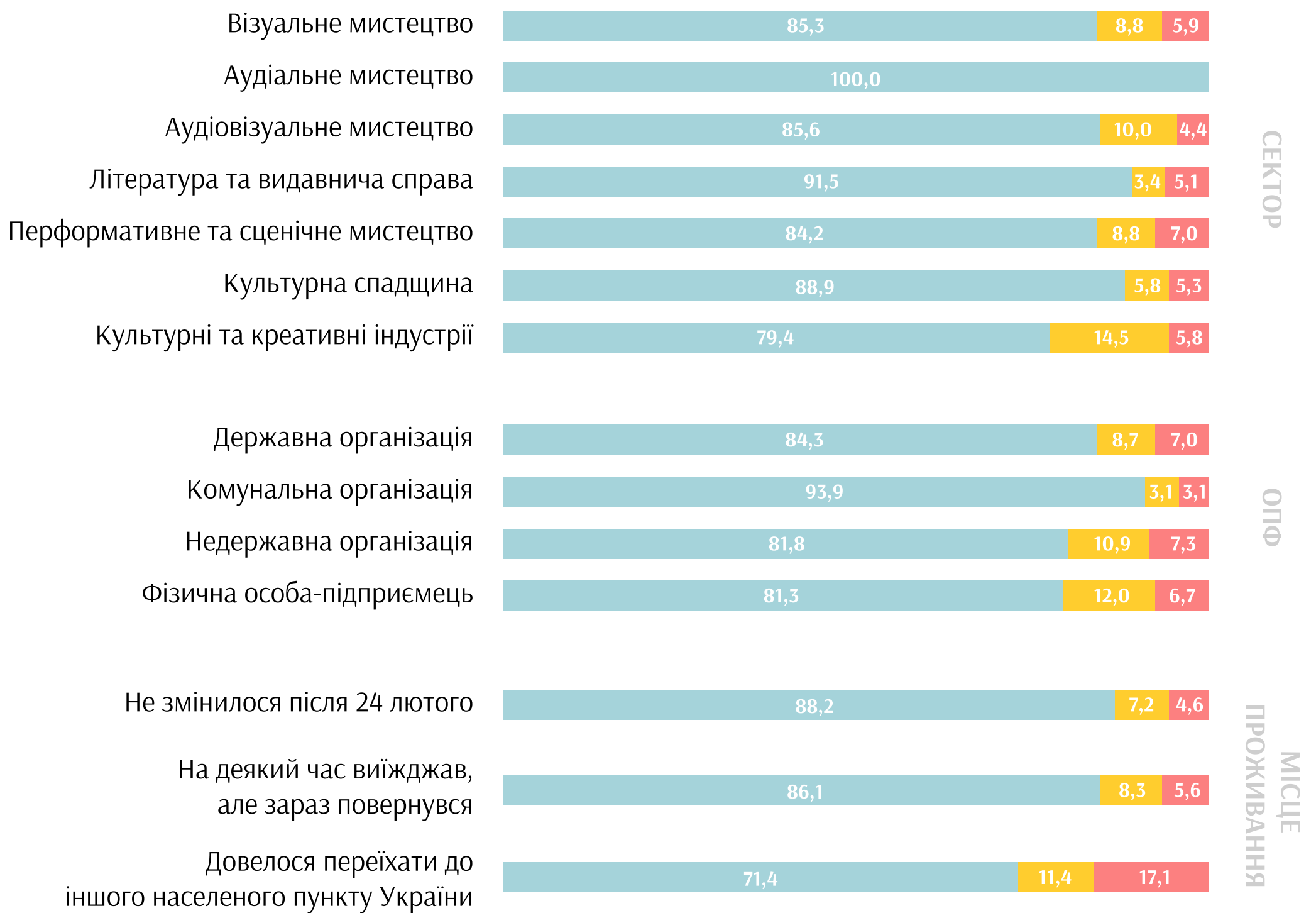
ТРУДОВА ЗАЙНЯТІСТЬ РЕСПОНДЕНТІВ

Майже на 10% зросла частка респондентів, які продовжують працювати у сфері культури та креативних індустрій у порівнянні з листопадом 2022 року (Діаграма 6). Найкраща ситуація з роботою у респондентів із сектору аудіального мистецтва – 100% серед них надалі працюють у сфері культури, також із секторів літератури та видавничої справи – 91,5% і культурної спадщини – 88,9%. Щодо організаційно-правової форми, то представники комунальних організацій рідше ніж інші змінювали або втрачали роботу. Ще одним з факторів, який сприяв збереженню роботи у сфері культури, стала незмінність місця проживання після 24 лютого або ж короткий виїзд та повернення (Діаграма 7).

■ Тимчасово не працюю ■ Так, але змінив(-ла) сферу діяльності ■ Так, але продовжую працювати у сфері культури та креативних індустрій

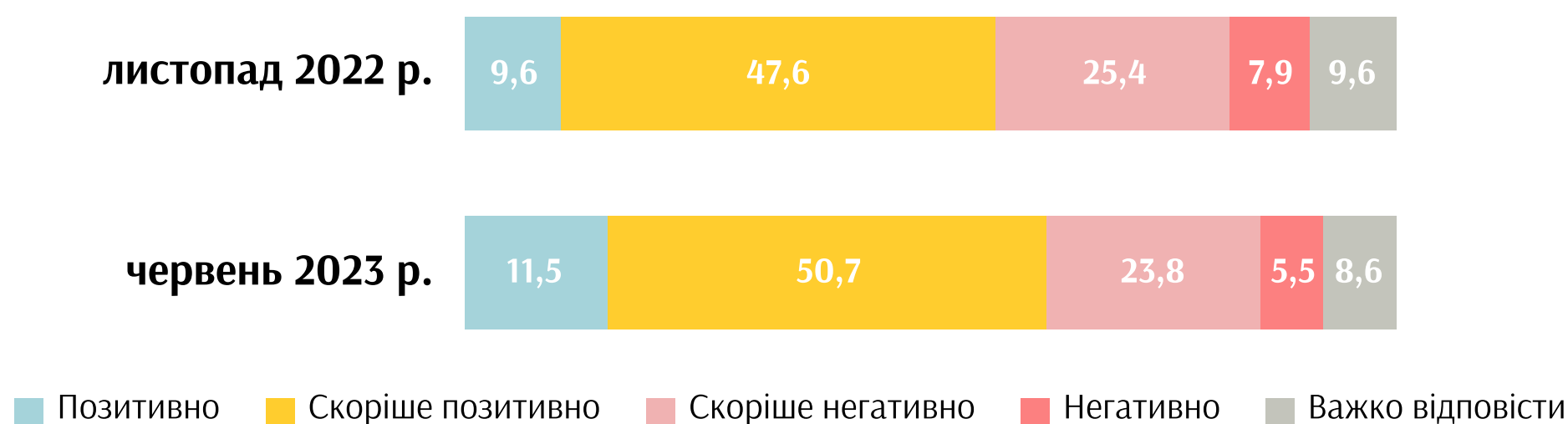
Діаграма 6 – Чи працюєте Ви зараз?, %, N=523

Діаграма 7 – Ситуація з роботою у розрізі груп, %, N=523

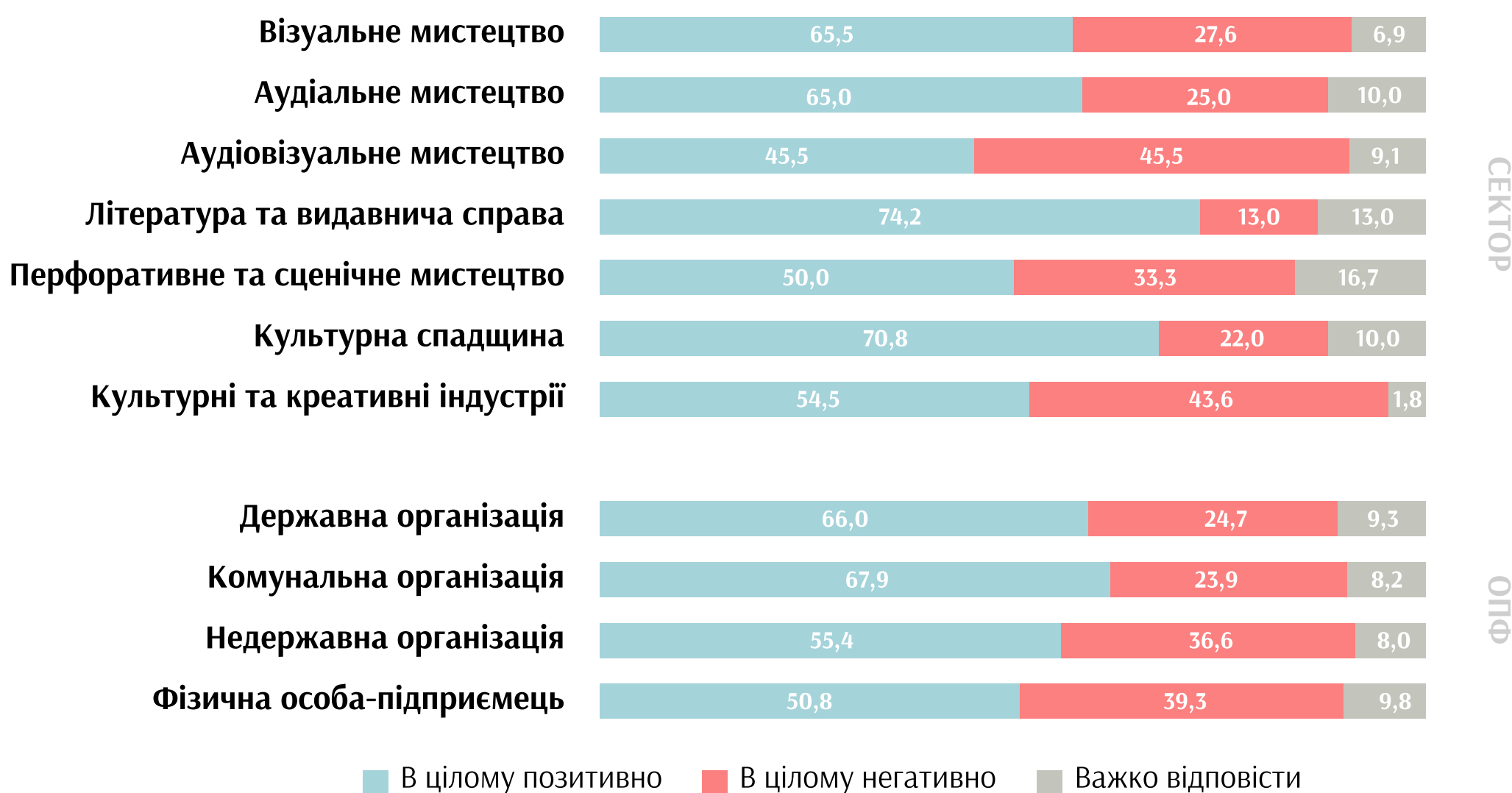
СТАНОВИЩЕ ОРГАНІЗАЦІЇ В УМОВАХ ВІЙНИ

Спостерігається деяке покращення оцінки стану справ у організаціях сфери культури, в яких працюють респонденти. Загалом позитивно ситуацію оцінює 62,2% опитаних (у листопаді 2022 року таких було 57,2%), а загалом негативно – 29,3% (у листопаді 2022 – 33,3%) (Діаграма 8).

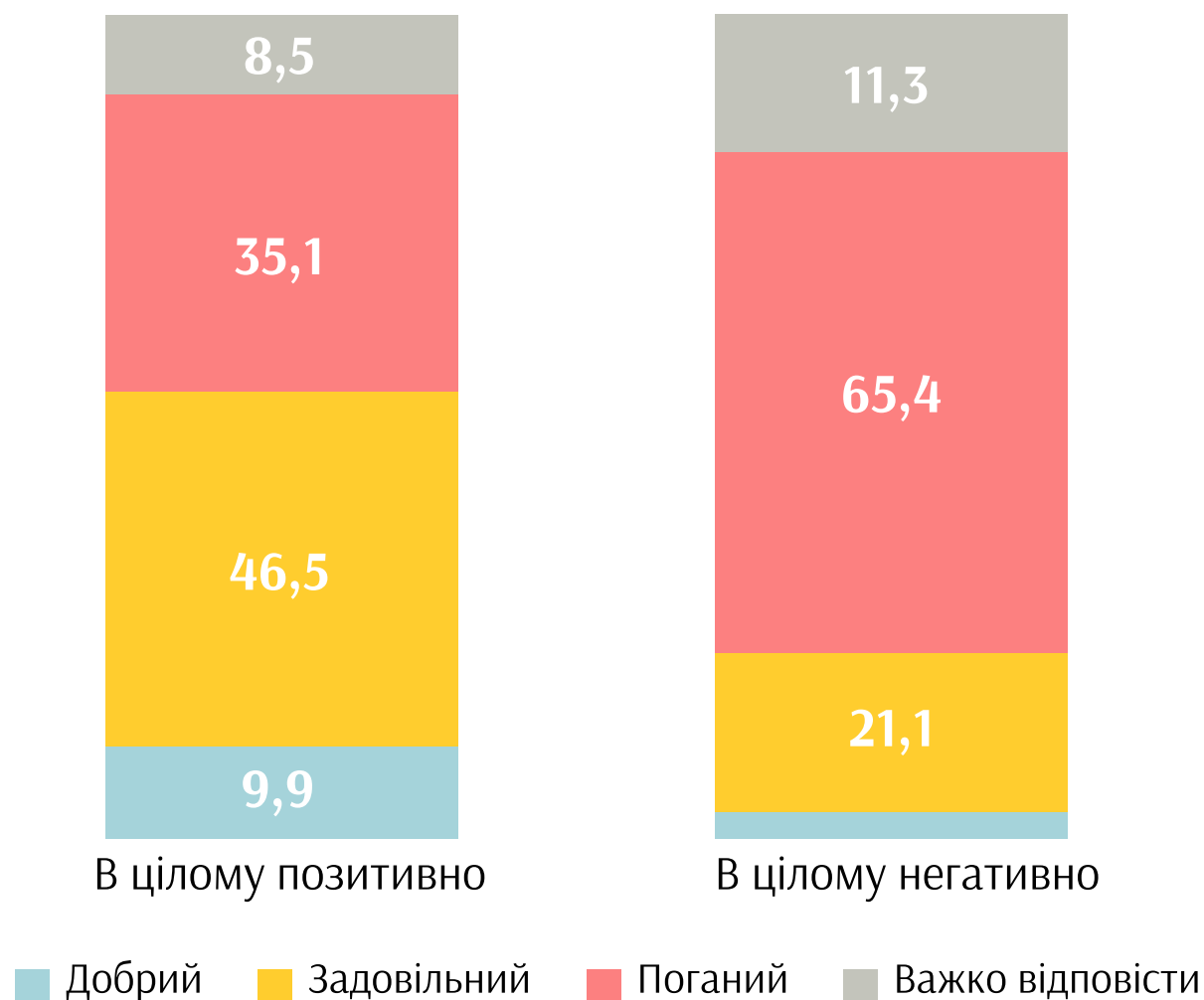
Діаграма 8 – Як би Ви в цілому оцінили стан справ у Вашій організації на сьогодні?, % (серед респондентів, які продовжують працювати у сфері культури і креативних індустрій, N=454)

Найбільш позитивно ситуацію у своїй організації оцінюють представники сектору літератури та видавничої справи (74,1%), а також культурної спадщини (70,8%). Найбільші труднощі спостерігаються в організаціях секторів аудіального мистецтва (оцінюють стан справ в цілому негативно 45,5%) та культурних та креативних індустрій – 43,6%. Працівники державних та комунальних організацій частіше в цілому позитивно оцінюють становище своїх установ – 66% та 67,9% відповідно. Натомість серед недержавних організацій та ФОПів цей відсоток помітно знижується (Діаграма 9).

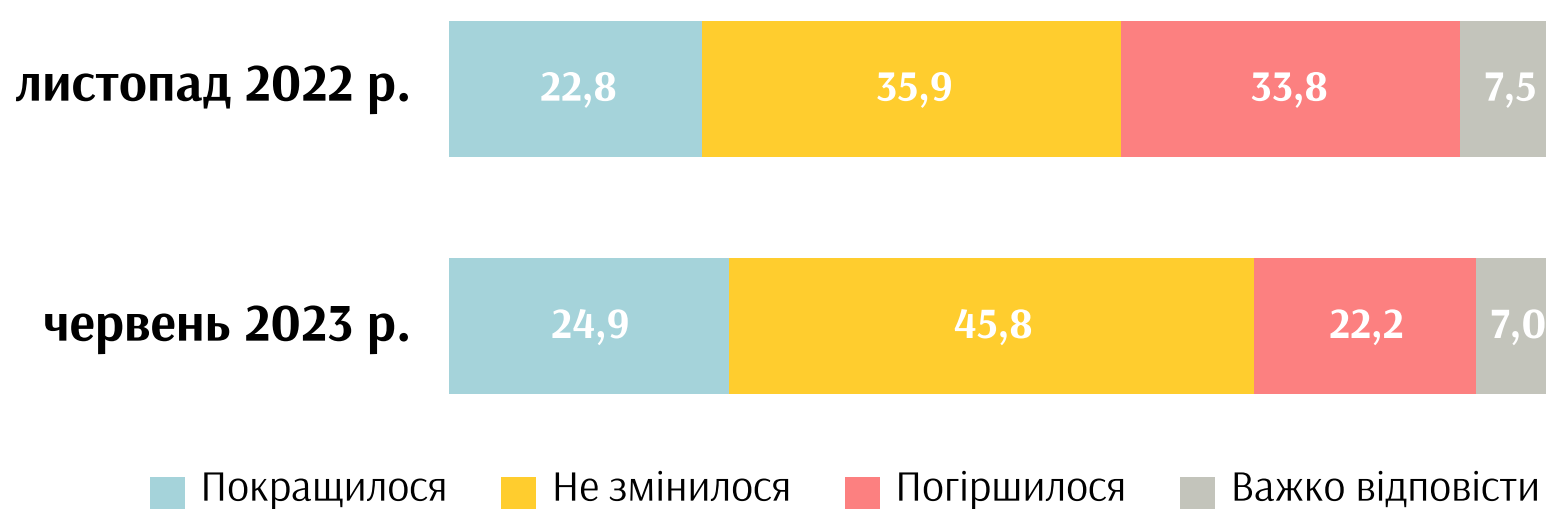
Діаграма 9 – Оцінка стану справ в організації у розрізі груп, % (серед респондентів, які продовжують працювати у сфері культури і креативних індустрій, N=454)

Загалом простежується чітка закономірність – якщо респондент в цілому позитивно оцінює стан справ у своїй організації, то й загальний стан культури він частіше вважає добрим або задовільним (56,4%). Проте, якщо справи в організації в цілому негативні, переважає погана оцінка стану культури (65,4 %) (Діаграма 10).

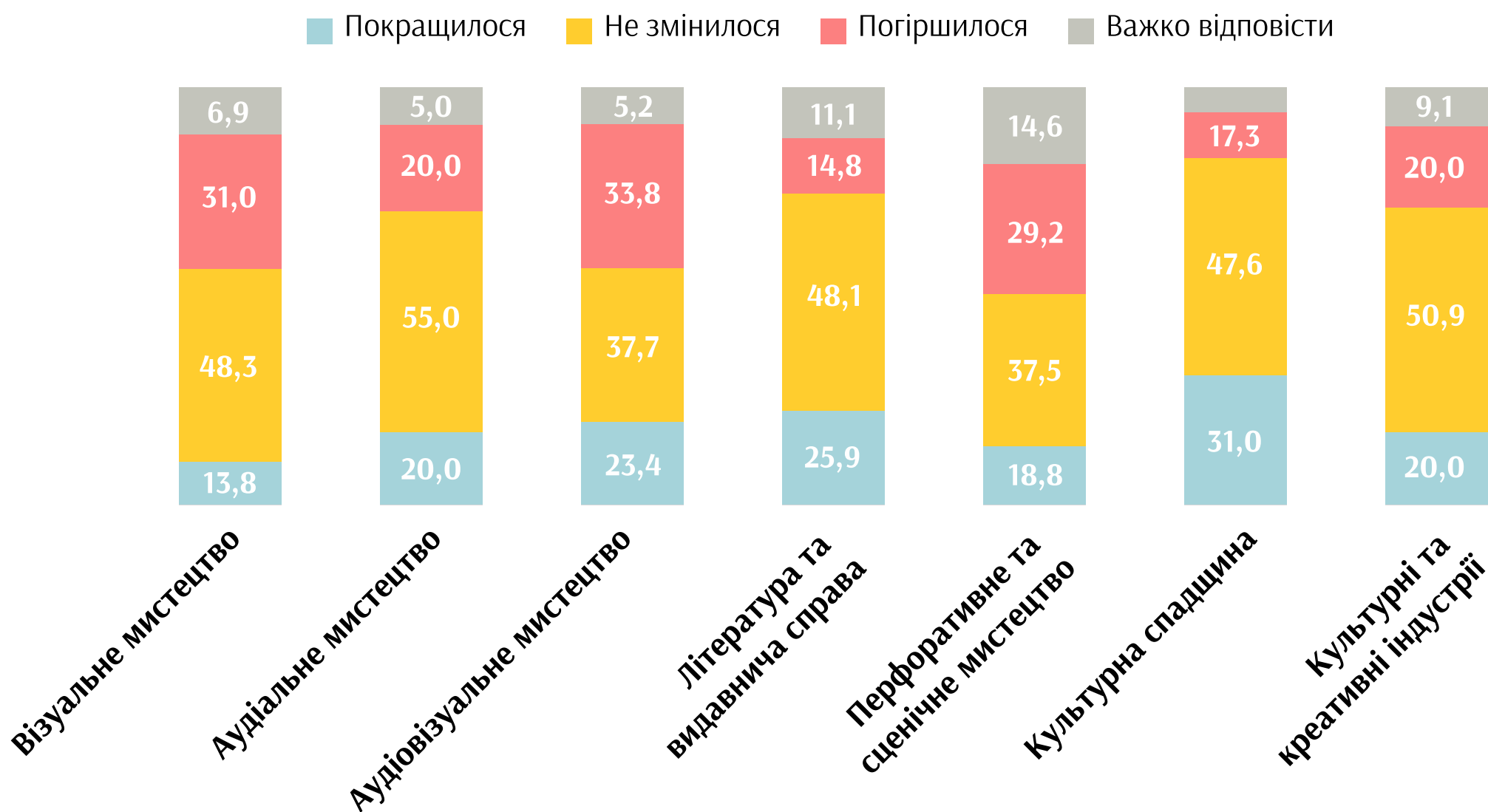

Діаграма 10 – Оцінка стану культури в залежності від оцінки стану справ в організації, % (серед респондентів, які продовжують працювати у сфері культури і креативних індустрій, N=454)

Більшість респондентів оцінює загальне становище організації як таке, що не змінилося впродовж останнього півріччя (45,8%). Майже однакова кількість опитаних зазначають, що ситуація покращилася (24,9%) або погіршилася (22,2%) (Діаграма 11). Можна помітити тенденцію до оцінки становища організації як більш стабільного у порівнянні з результатами попереднього опитування, здійсненого в листопаді 2022 року. Нинішнє опитування показує, що найкраще ситуацію в організації оцінюють представники сектору культурної спадщини і літератури та видавничої справи – 31% і 25,9% відповідно. Натомість фахівці секторів аудіовізуального, візуального, перформативного та сценічного мистецтва частіше вказують на погіршення (33,8%, 31%, 29,2%) (Діаграма 12).

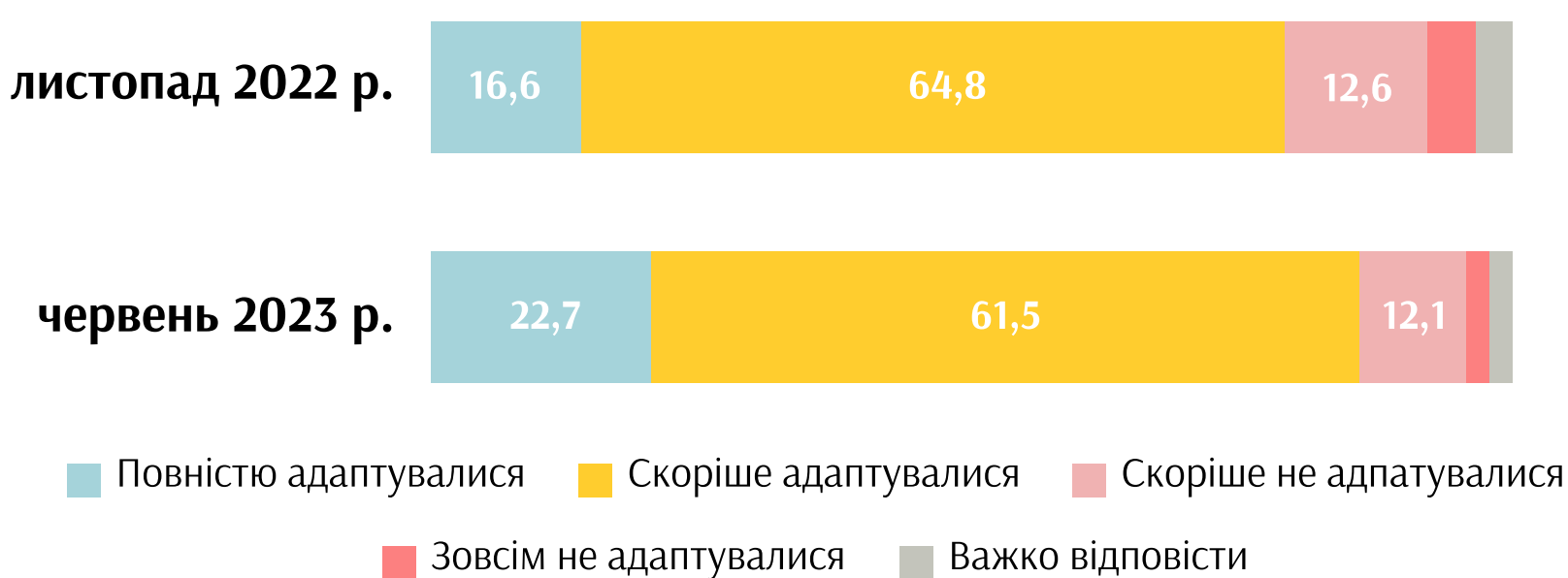

Діаграма 11 – Як змінилося у першому півріччі 2023 р. загальне становище Вашої організації у порівнянні з другим півріччям 2022 р.?, % (серед респондентів, які продовжують працювати у сфері культури і креативних індустрій, N=454)

Діаграма 12 – Зміна становища організації у розрізі сектору, % (серед респондентів, які продовжують працювати у сфері культури і креативних індустрій, N=454)

Результати другої хвилі опитування показали незмінно високий рівень оцінки адаптованості культурних організацій до умов війни. Якщо в листопаді 2022 року в цілому адаптованими себе вважали 81,4% респондентів, то в червні 2023 року – 84,3% (Діаграма 13).

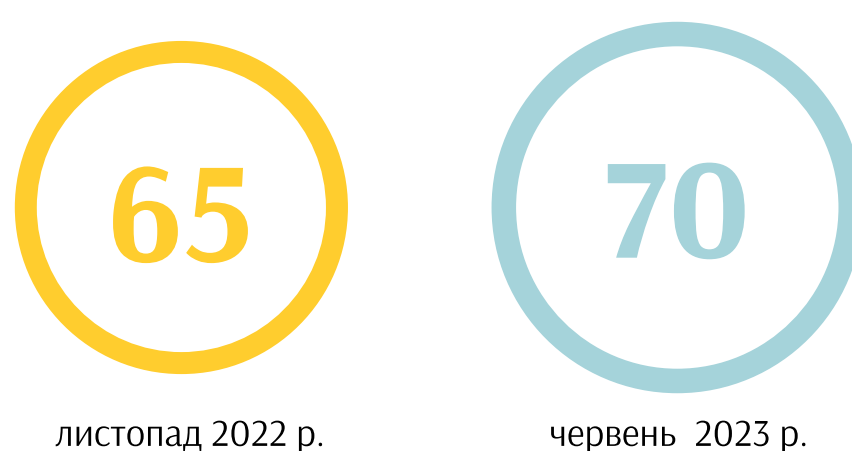

Діаграма 13 – Наскільки Ваша організація адаптувалася до діяльності в умовах війни?, % (серед респондентів, які продовжують працювати у сфері культури і креативних індустрій, N=454)

Щоб показати групи високого та низького рівня адаптованості було побудовано індекс адаптованості, який розраховується у пунктах як різниця позитивних та негативних оцінок. Значення індексу може коливатися в діапазоні від -100 до 100 пунктів. Чим вище значення індексу, тим більше організації є адаптованими.

Аналіз результатів опитування засвідчує, що індекс адаптованості є досить високим та становить 70 пунктів. Водночас ця інформація засвідчує, що рівень адаптованості підвищився у порівнянні з листопадом на 5 пунктів (Діаграма 14). Найвищий рівень адаптованості продемонстрували сектори літератури та видавничої справи і культурної спадщини – 89 і 82 пункти відповідно. Щодо організаційно-правової форми, то найбільш адаптованими є державні та комунальні організації (по 79 пунктів). Натомість сектори аудіовізуального мистецтва та культурних та креативних індустрій виявилися найменш адаптованими (по 51 пункту). Найнижчий рівень адаптованості у розрізі організаційно-правової форми продемонстрували ФОПи – 54 пункти (Діаграма 15).

Діаграма 14 – Індекс адаптованості

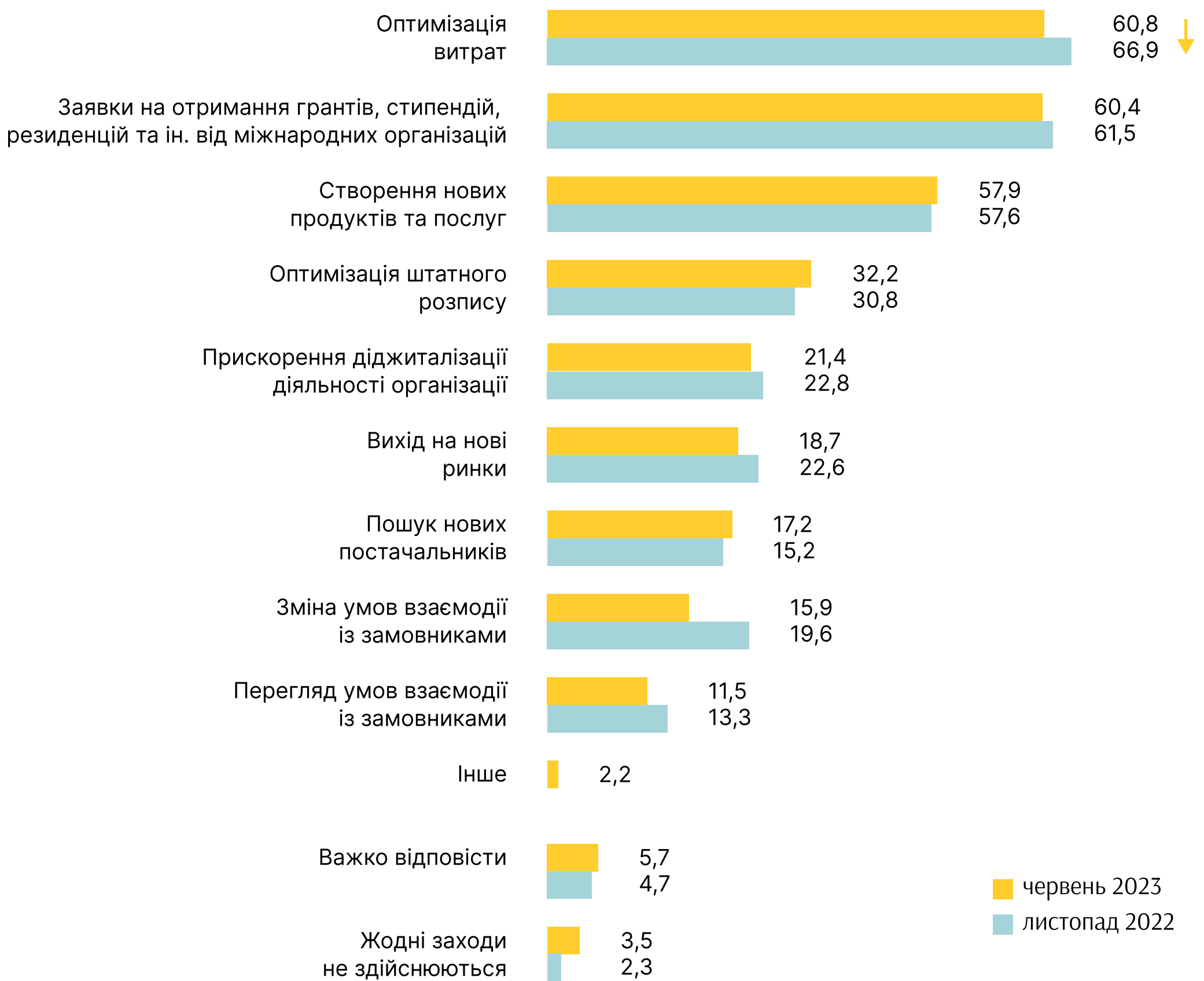

Діаграма 15 – Групи високого та низького рівня адаптації у розрізі секторів, організаційно-правової форми та зміни місця проживання, у пунктах (серед респондентів, які продовжують працювати у сфері культури і креативних індустрій, N=454)

МОТИВАТОРИ ТА ДЕМОТИВАТОРИ АДАПТОВАНOSTІ

Головні заходи, які здійснюються закладами культури для підтримки діяльності під час війни, визначаються як ключові фактори, які сприяють адаптації до кризових умов. Серед них найвищі показники мають як і в попередній період: оптимізація витрат – 60,8%, заявки на отримання грантів, стипендій та ін. від міжнародних організацій – 60,4%, створення нових продуктів/послуг – 57,9% (Діаграма 16).

Помітна закономірність, що серед тих організацій, які не адаптувалися до умов війни, значно нижчий рівень подачі заявок на отримання грантів (50%) та менший відсоток створення нових продуктів/послуг (50%) у порівнянні з більш адаптованими організаціями, де ці показники становлять 62,3% та 59,9% відповідно. Таким чином, умовну стратегію адаптації у кризових умовах можна описати як економію витрат поруч зі збереженням діяльності, створенням нових продуктів і послуг та активними заходами щодо залучення додаткових джерел фінансування (грантів, стипендій тощо). Варто зазначити, що в опитуванні червня 2023 року відсоток тих, хто вибрав оптимізацію витрат знизився. Припускаємо, що на нинішньому етапі проактивні заходи щодо адаптації є більш дієвими.

Діаграма 16 – Які заходи здійснюються для підтримки діяльності Вашої організації під час війни?, % (серед респондентів, які продовжують працювати у сфері культури і креативних індустрій, N=454)

На основі попередньої діаграми було побудовано мотиваційну матрицю адаптованості, між адаптованими та неадаптованими респондентами, диференціюючи успішні та неуспішні стратегії адаптації (Діаграма 17).

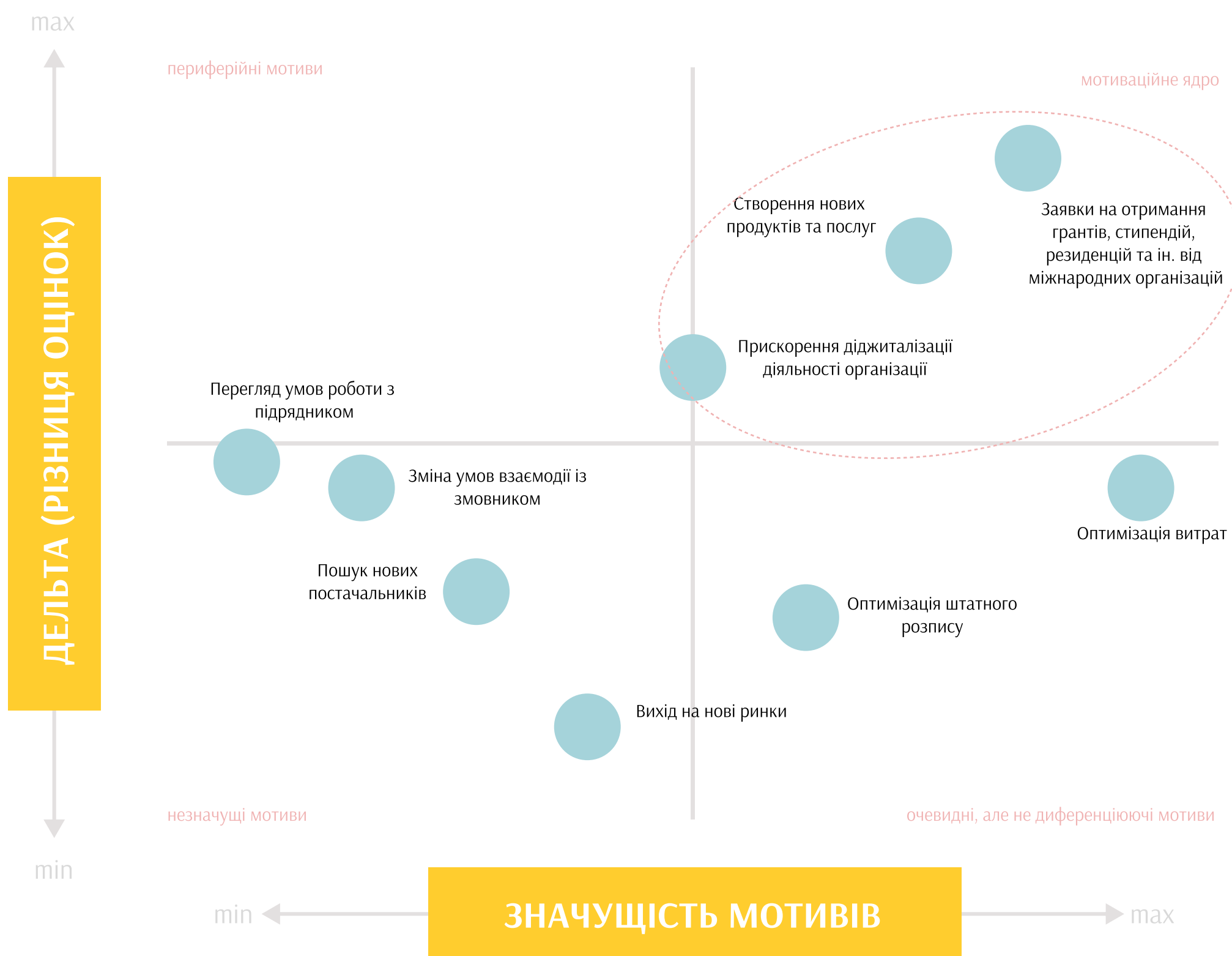
«**Мотиваційне ядро**» – мотиви з великою різницею та високою значущістю – більшою мірою диференціюють адаптованість організації до діяльності в умовах війни.

«**Периферійні мотиви**» – мотиви з великою різницею, але невисокою значущістю – диференціюють окремі соціальні групи і діють у певних ситуаціях.

«**Очевидні, але не диференціюючі мотиви**» – мотиви з високою значущістю, але низькою різницею.

«**Незначущі мотиви**» – мотиви з низькою значущістю та малою різницею.

Мотиваційна матриця показує, що у порівнянні з листопадом 2022 року відбулися деякі зміни. Нині у ядрі стратегії успішної адаптації до умов війни є заявки на отримання грантів, стипендій, резиденцій та ін., створення нових культурних продуктів і прискорення діджиталізації діяльності організації. Натомість оптимізація витрат випала з ядра успішної адаптації, попри те, що була в ньому в листопаді 2022 року.

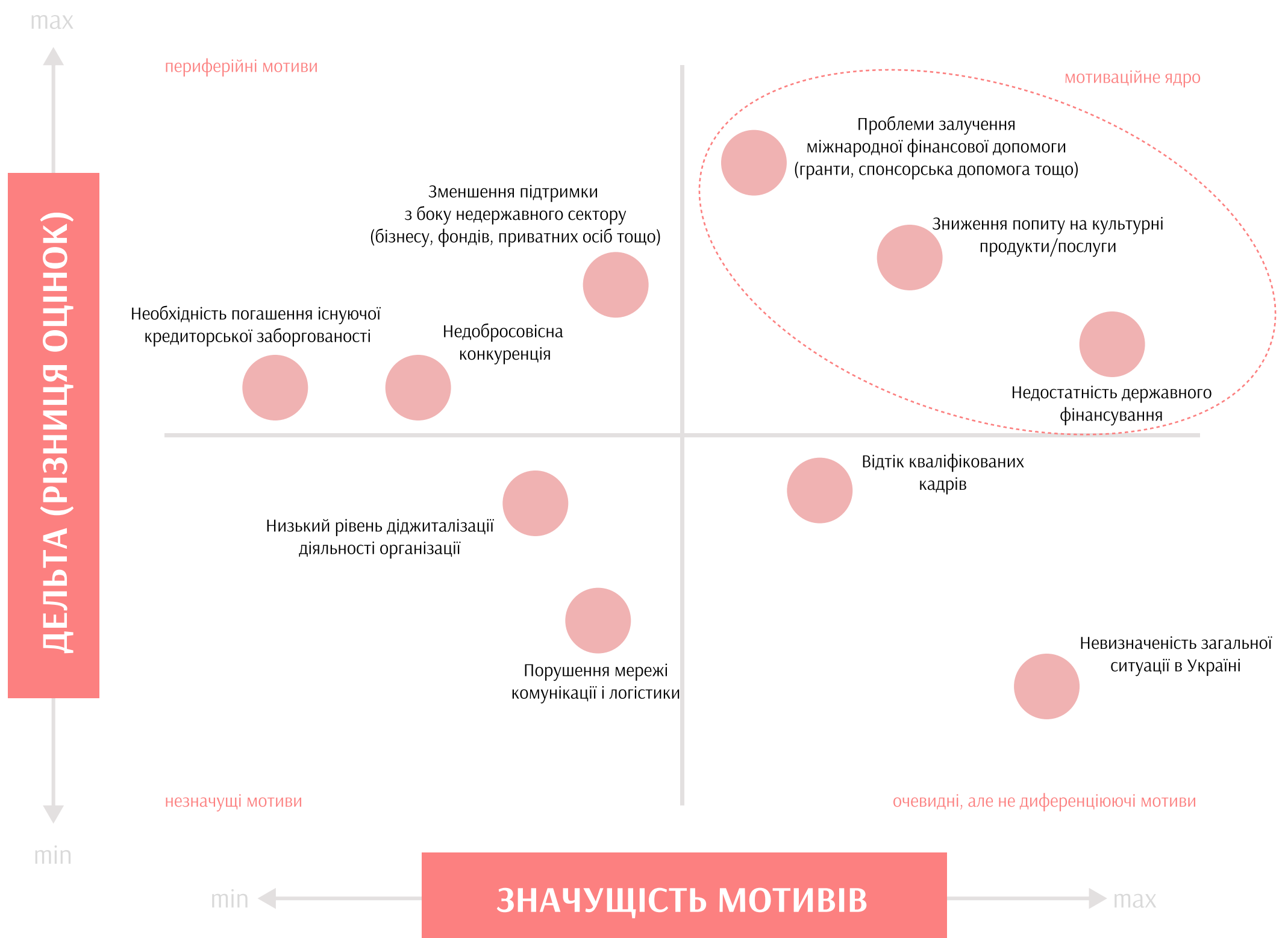
Діаграма 17 – Мотиваційна матриця адаптованості (серед респондентів, які продовжують працювати у сфері культури і креативних індустрій, N=454)

Водночас респонденти назвали ключові фактори, які перешкоджають їхнім організаціям адаптуватися до умов війни. Переважно виділяють дві головні причини – недостатність державного фінансування – 56,4% та невизначеність загальної ситуації в Україні – 52,2% (Діаграма 18). Потрібно зауважити, що значущість другої із зазначених причин суттєво знизилася у порівнянні з листопадом 2022 року. Тоді цей показник сягав 73,7%, тобто нині він зменшився на понад 20%. Водночас помітно знизилася значущість фактору порушення логістики, він зменшився майже на 13% (з 24,7% до 11,9%). Таким чином, значна кількість організацій сфери культури й надалі орієнтується на патерналістську модель відносин з державою, де основним джерелом фінансування є бюджетні кошти.

Діаграма 18 – Що найбільшою мірою заважає Вашій установі адаптуватися до роботи під час війни?, % (серед респондентів, які продовжують працювати у сфері культури і креативних індустрій, N=454)

Побудована матриця демотивуючих факторів для організацій сфери культури та креативних індустрій показує, що перелік перешкод адаптації дещо змінився у порівнянні з листопадом 2022 року. До демотиваційного ядра увійшли: недостатність державного фінансування, зниження попиту на культурні продукти/послуги і проблеми залучення міжнародної фінансової допомоги (грантів, спонсорської допомоги тощо), тоді як у попередній хвилі дослідження до демотиваційного ядра потрапила лише недостатність державного фінансування (Діаграма 19).

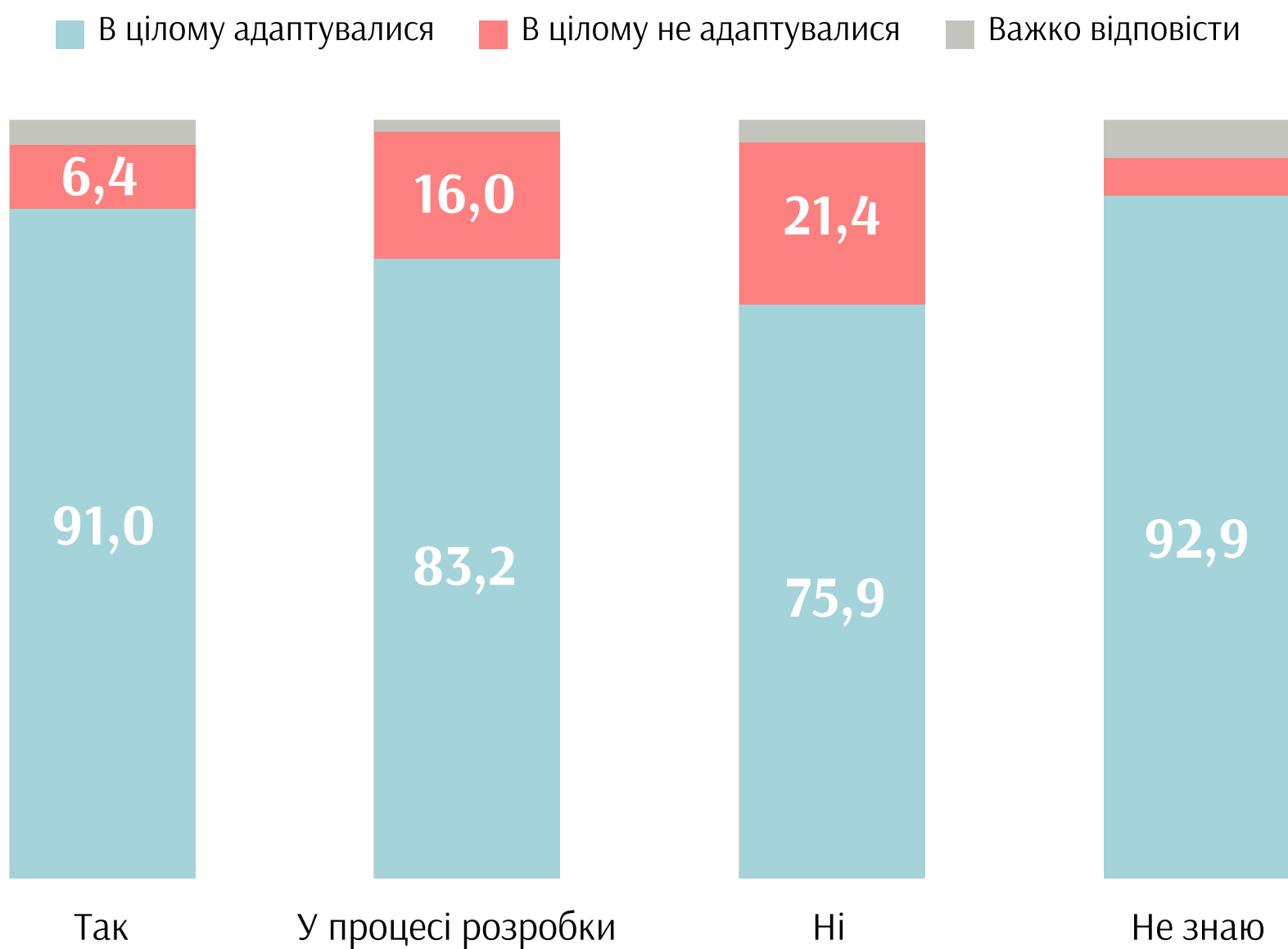

Діаграма 19 – Демотиваційна матриця адаптованості (серед респондентів, які продовжують працювати у сфері культури і креативних індустрій, N=454)

Результати опитування показали, що значна частина організацій сфери культури та креативних індустрій досі не має кризового плану роботи (31,9%). Ба більше, цей відсоток помітно зріс у порівнянні з опитуванням, яке було здійснене в листопаді 2022 р. (Діаграма 20). Якщо сумувати відсоток тих, хто не має кризового плану або його розробляє, то отримаємо 59,4%. Припускаємо, що така невтішна ситуація виникла внаслідок того, що більшість організацій, які продовжують роботу, активно взялися за поточну діяльність. Це підтверджується і порівняльними даними двох хвиль досліджень: так, якщо у листопаді 2022 року серед тих, хто не мав кризового плану здійснювали оптимізацію витрат та створювали нові продукти/послуги 49,5% та 39,8% відповідно, то у червні 2023 року ці показники становлять 58,6% та 49%. Водночас наявність кризового плану чітко впливає на рівень адаптованості до умов війни. Серед тих організацій, які мають такий план в цілому у адаптованих – 91%, а в тих, у кого плану немає – 75,9% (Діаграма 21).

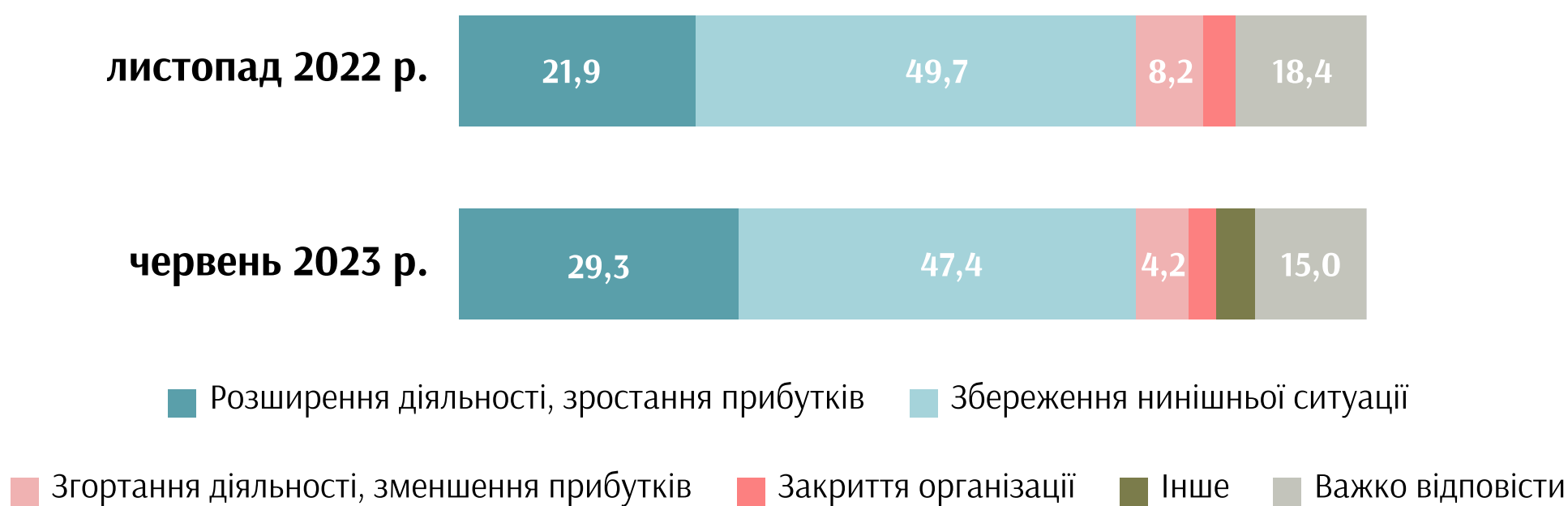
Діаграма 20 – Чи розроблений з початку війни кризовий план роботи Вашої організації?, % (серед респондентів, які продовжують працювати у сфері культури і креативних індустрій, N=454)

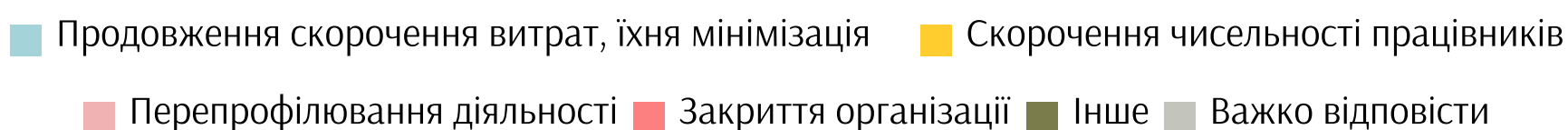
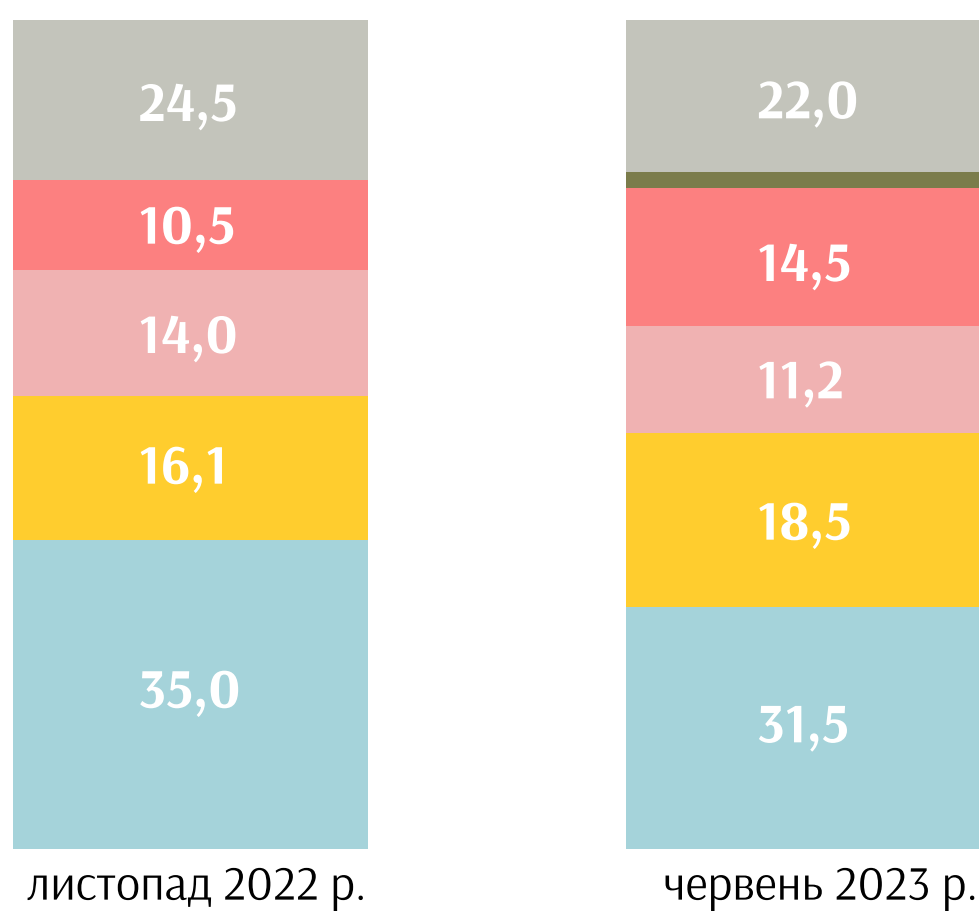
Діаграма 21 – Адаптованість в залежності від наявності кризового плану роботи, % (серед респондентів, які продовжують працювати у сфері культури і креативних індустрій, N=454)

ОЦІНКА ПЕРСПЕКТИВ ОРГАНІЗАЦІЇ

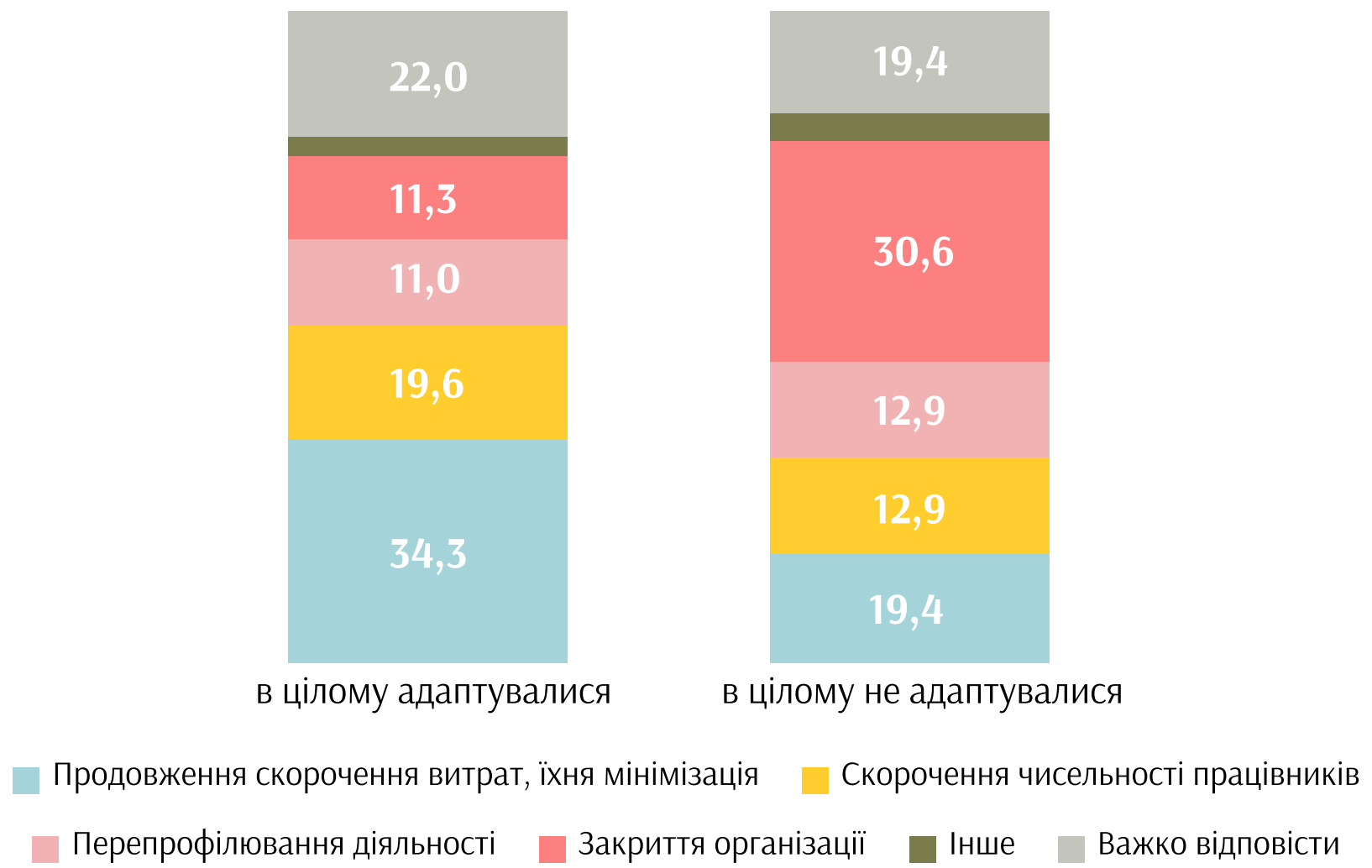
Майже половина респондентів очікує, що ситуація в їхній організації суттєво не зміниться. Однак спостерігається підвищення позитивної оцінки перспектив у майбутньому: якщо у листопаді 2022 року очікували розширення діяльності 21,9% опитаних, то нині таких 29,3%. Водночас скоротився відсоток песимістично налаштованих на згортання діяльності чи закриття організації (Діаграма 22). Ключовим заходом щодо дій у випадку погіршення ситуації є скорочення витрат, результати загалом несуттєво відрізняються від даних листопада 2022 року (Діаграма 23). Серед в цілому неадаптованих значно вищий відсоток тих, хто у випадку погіршення очікує закриття організації (30,6%). Натомість серед адаптованих головним заходом є скорочення витрат (34,3%) (Діаграма 24).

Діаграма 22 – Як Ви в цілому оцінюєте перспективи Вашої організації?, % (серед респондентів, які продовжують працювати у сфері культури і креативних індустрій, N=454)

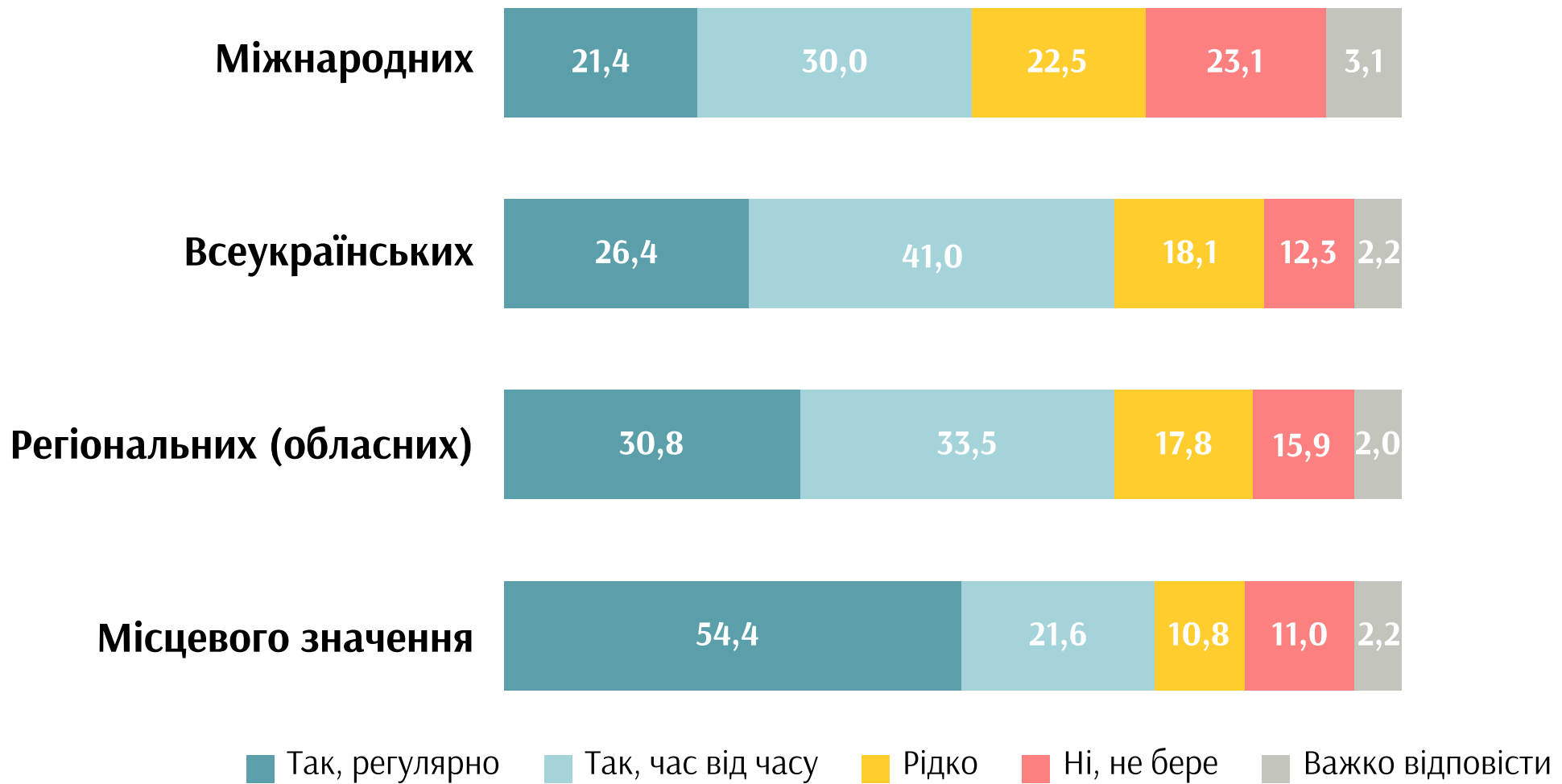
Діаграма 23 – Як Ви думаєте, до яких заходів може вдатися Ваша організація у випадку погіршення ситуації?, % (серед респондентів, які продовжують працювати у сфері культури і креативних індустрій, N=454)

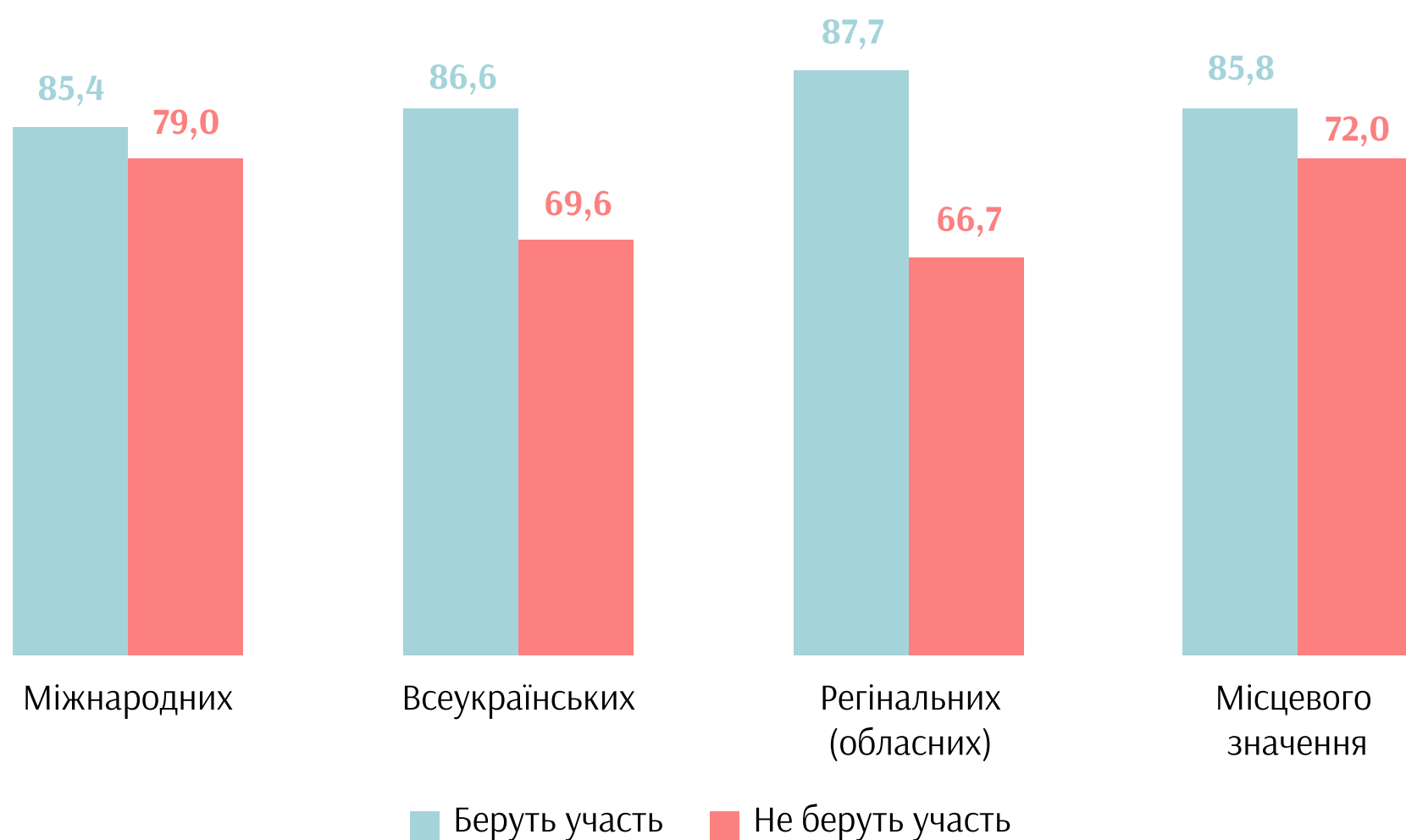
Діаграма 24 – Заходи у випадку погіршення ситуації у розрізі адаптованості, % (серед респондентів, які продовжують працювати у сфері культури і креативних індустрій, N=454)

УЧАСТЬ ОРГАНІЗАЦІЇ У КУЛЬТУРНИХ ЗАХОДАХ

Респонденти зазначають, що їхні організації активно беруть участь у різних культурних заходах. Найбільше та найактивніше у подіях місцевого значення, натомість найменше – у міжнародних (Діаграма 25). Простежується залежність між рівнем адаптованості до умов війни та участю у різних культурних подіях. Наприклад, серед тих, хто бере участь у регіональних заходах рівень адаптованості становить 87,7%, а серед тих, хто не бере – 66,7% (Діаграма 26).

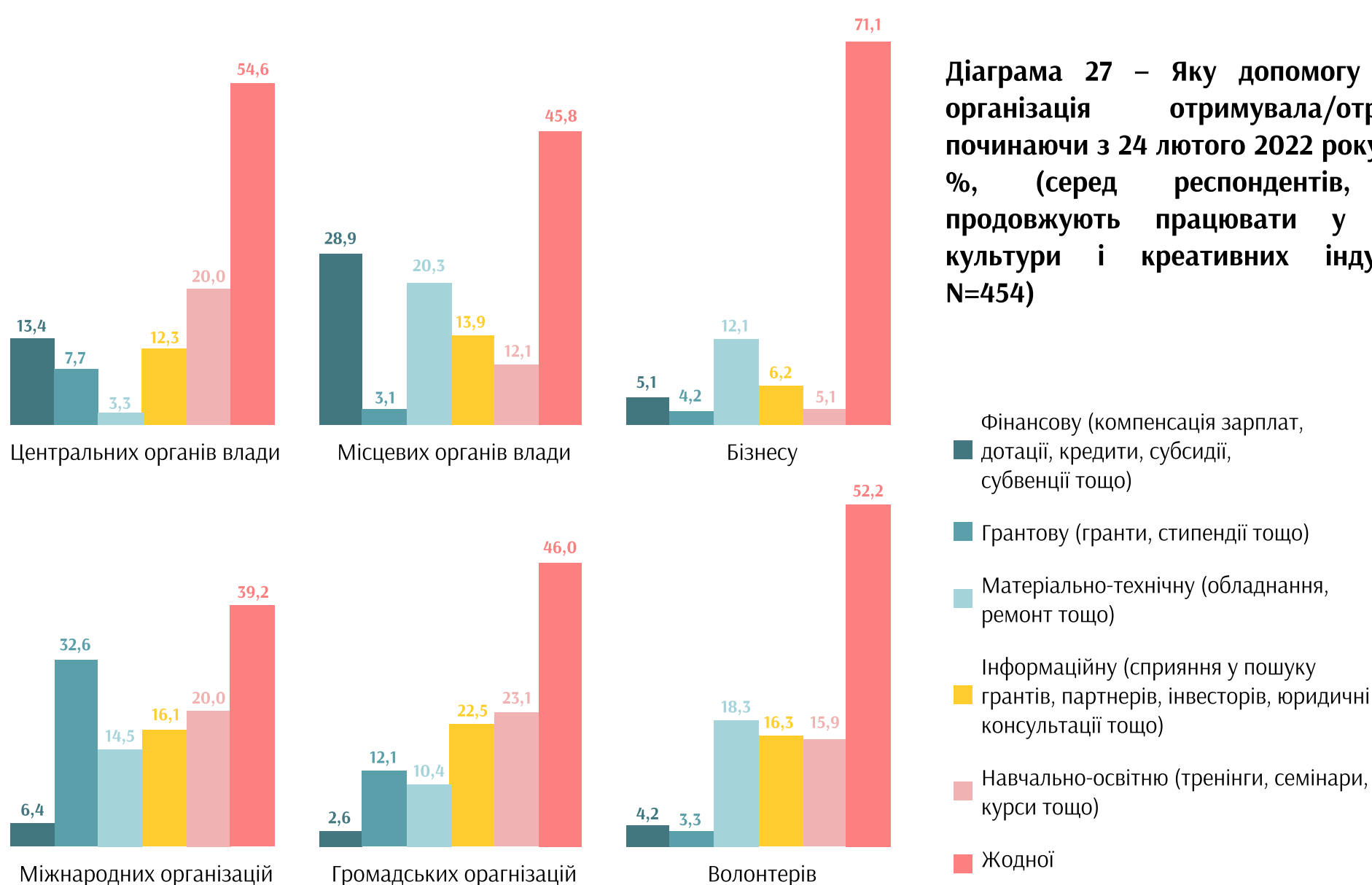
Діаграма 25 – Чи бере Ваша організація участь у нижчеперелічених культурних заходах, % (серед респондентів, які продовжують працювати у сфері культури і креативних індустрій, N=454)

Діаграма 26 – Частка адаптованих організацій в залежності від участі у культурних заходах, % (серед респондентів, які продовжують працювати у сфері культури і креативних індустрій, N=454)

ОЦІНКА ДОПОМОГИ ТА ЗАПИТ НА ДЕРЖАВНУ ПІДТРИМКУ

Респонденти зазначають, що найчастіше отримували різні види допомоги від міжнародних організацій (60,8%), місцевих органів влади (54,2%) та громадських організацій (54%). Найменше від бізнесу – 28,9% (Діаграма 27). Фінансову допомогу більше надавали центральні і місцеві органи влади; грантову – міжнародні організації; матеріально-технічну – місцеві органи влади і волонтери; інформаційну – громадські організації; навчально-освітню – громадські організації, міжнародні організації та центральні органи влади. Загалом 89,6% опитаних зазначили, що їхні організації отримували принаймні один з видів допомоги хоча б від одного з надавачів допомоги.

Серед заходів державної підтримки, яких, на думку респондентів, найбільше потребують їхні організації, є гранти як на розвиток діяльності (67,4%), так і на культурно-мистецькі проекти (65,4%). Наслідки воєнних дій також актуалізували потребу у відбудові та ремонті приміщень закладів культури (40,3%) (Діаграма 28). Про найбільшу потребу в грантах на розвиток інституційної діяльності повідомляють представники аудіовізуального, перформативного та сценічного мистецтва, а також літератури та видавничої справи. Представники аудіовізуального мистецтва потребують грантів на культурно-мистецькі проекти, поруч з ними цю потребу зазначають фахівці сектору аудіального мистецтва. Крім того, потреба у грантах (як на розвиток діяльності, так і на культурно-мистецькі проекти) найбільш виражена серед працівників недержавних організацій та ФОПів. Водночас відбудови та ремонту більше потребують спеціалісти секторів культурної спадщини, перформативного та сценічного мистецтва, а також працівники державних і комунальних організацій. (Діаграма 29).

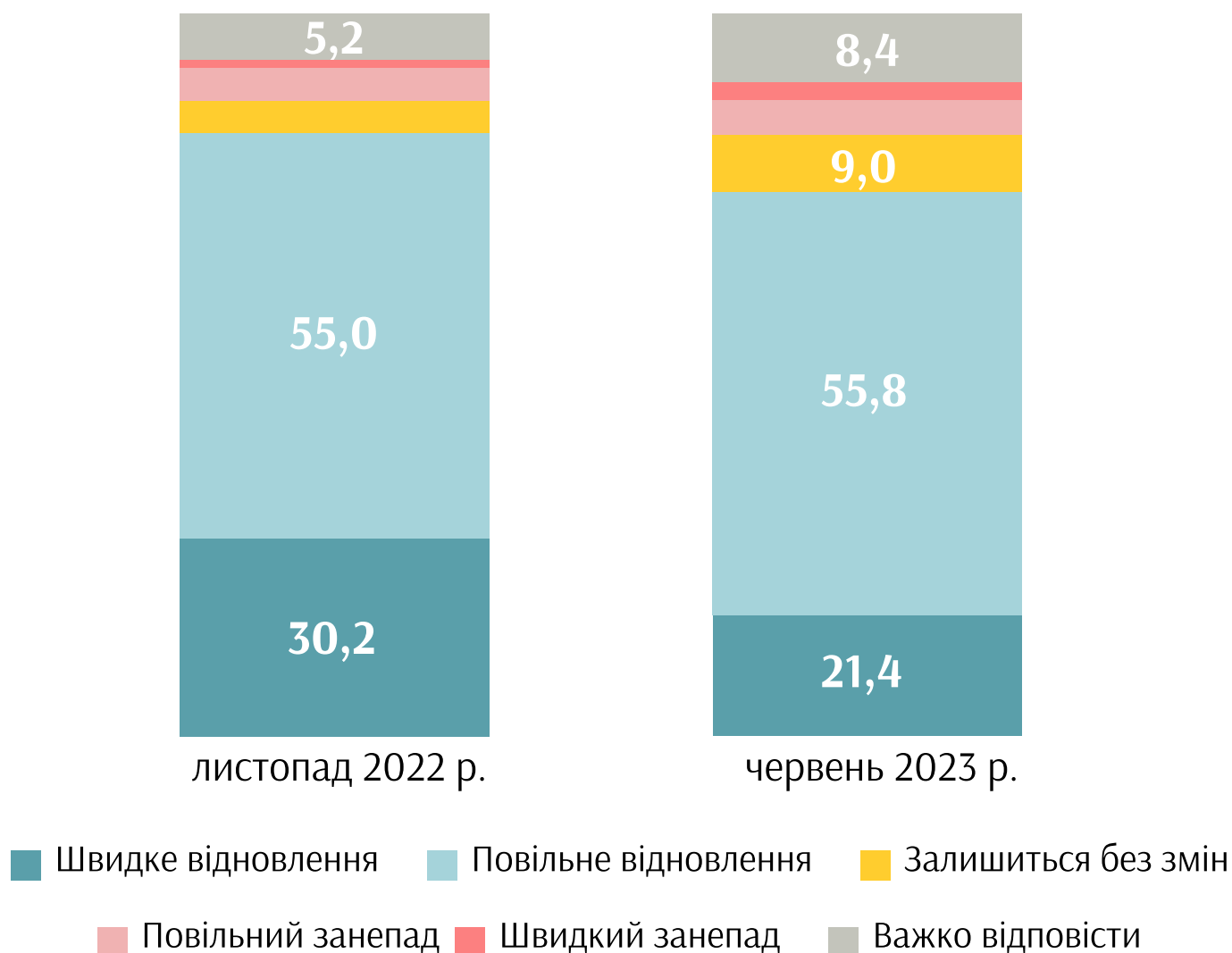
Діаграма 28 – Яких заходів підтримки від держави зараз найбільше потребує Ваша організація?, % (серед респондентів, які продовжують працювати у сфері культури і креативних індустрій, N=454)

	Візуальне мистецтво	Аудіальне мистецтво	Аудіовізуальне мистецтво	Література та видавнича справа	Перформативне та сценічне мистецтво	Культурна спадщина	Культурні та креативні індустрії	Державна організація	Комунальна організація	Недержавна організація	Фізична особа-підприємець
Компенсація зарплат	13,8	40,0	33,8	20,4	41,7	22,6	18,2	32,0	31,5	19,6	11,5
Гранти на розвиток діяльності	65,0	65,0	71,4	68,5	72,9	65,5	63,6	60,8	64,7	75,0	72,1
Гранти на культурно-мистецькі проекти	69,0	75,0	79,2	51,9	66,7	60,1	69,1	62,9	54,9	77,7	78,7
Доступні кредити	3,4	0,0	9,1	5,6	2,1	1,8	5,5	1,0	1,6	5,4	13,1
Освітні програми, тренінги, консультації	13,8	10,0	10,4	18,5	22,9	31,5	25,5	38,1	25,0	14,3	4,9
Промоція діяльності організації за кордоном	27,6	35,0	36,4	9,3	25,0	20,8	21,8	14,4	16,3	36,6	37,7
Спеціальний податковий режим	6,9	25,0	19,5	14,8	14,6	5,4	7,3	6,2	3,8	17,0	29,5
Відбудова, ремонт будівель, приміщень	20,7	35,0	16,9	38,9	50,0	56,5	30,9	55,7	60,3	12,5	6,6
Програми підвищення попиту на креативний продукт (по типу єПідтримки, цільових сертифікатів або ваучерів)	17,2	10,0	14,3	22,2	18,8	10,1	21,8	10,3	11,4	18,8	26,2
Важко відповісти	10,3	0,0	3,9	7,4	0,0	6,0	3,6	6,2	4,9	5,4	1,6
Інше	10,3	5,0	0,0	0,0	6,3	1,8	7,3	0,0	2,2	7,1	4,9

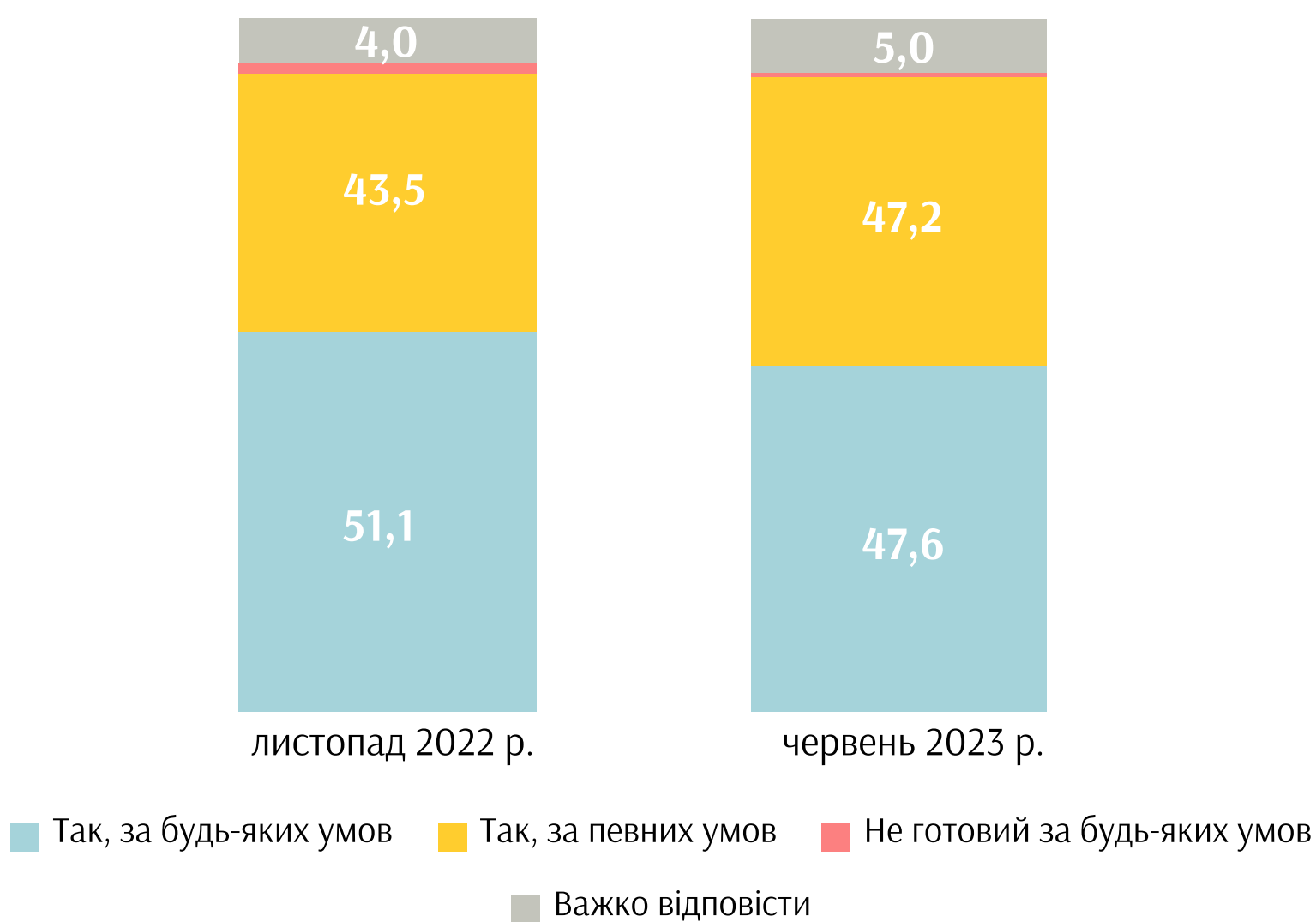
Діаграма 29 – Потреба у заходах підтримки від держави у розрізі сектору/організаційно-правової форми, % (серед респондентів, які продовжують працювати у сфері культури і креативних індустрій, N=454)

ПОВОЄННЕ ВІДНОВЛЕННЯ КУЛЬТУРИ

Загальний повоєнний розвиток культури та креативних індустрій респонденти в цілому оцінюють позитивно. Швидке відновлення прогнозує 21,4% опитаних, повільне відновлення – 55,8%. У порівнянні з листопадом 2022 року відсоток позитивно налаштованих діячів культури дещо зменшився, раніше таких було 85,2%, а нині – 77,2% (Діаграма 30). Однак зберігається високий рівень готовності долучатися до проєктів з відбудови культурної сфери – понад 94% (Діаграма 31).

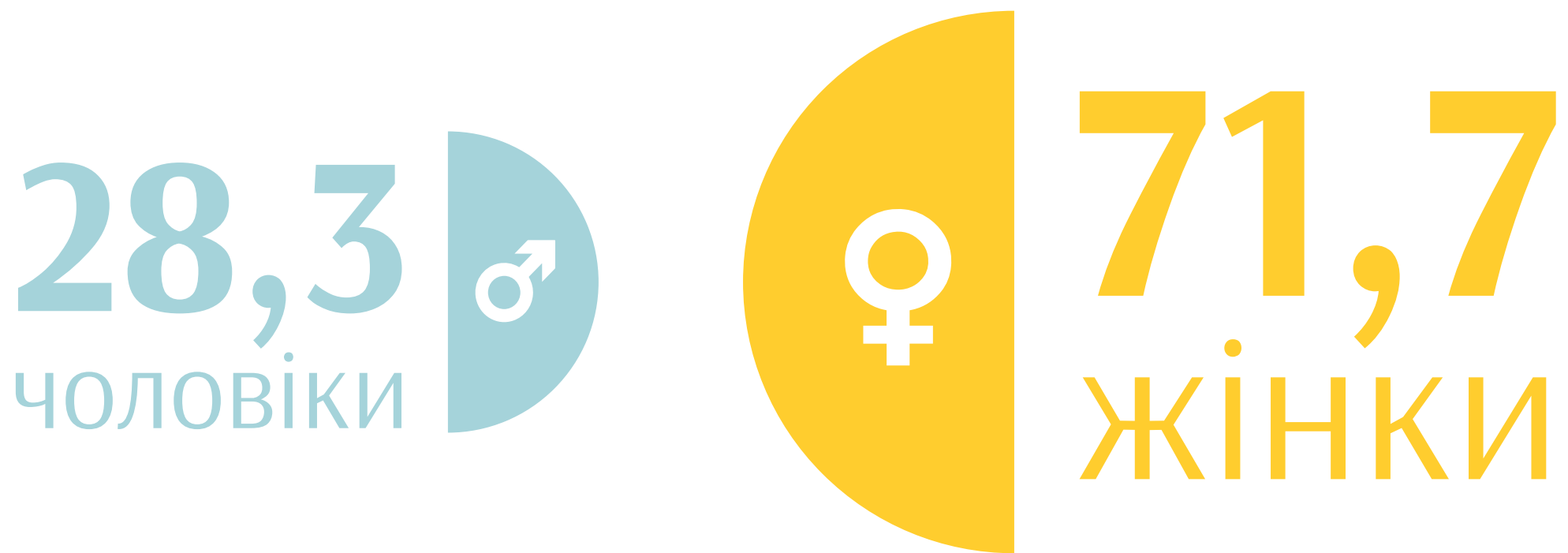
Діаграма 30 – Яким, на Вашу думку, буде розвиток сфери культури та креативних індустрій після війни?, %, N=523

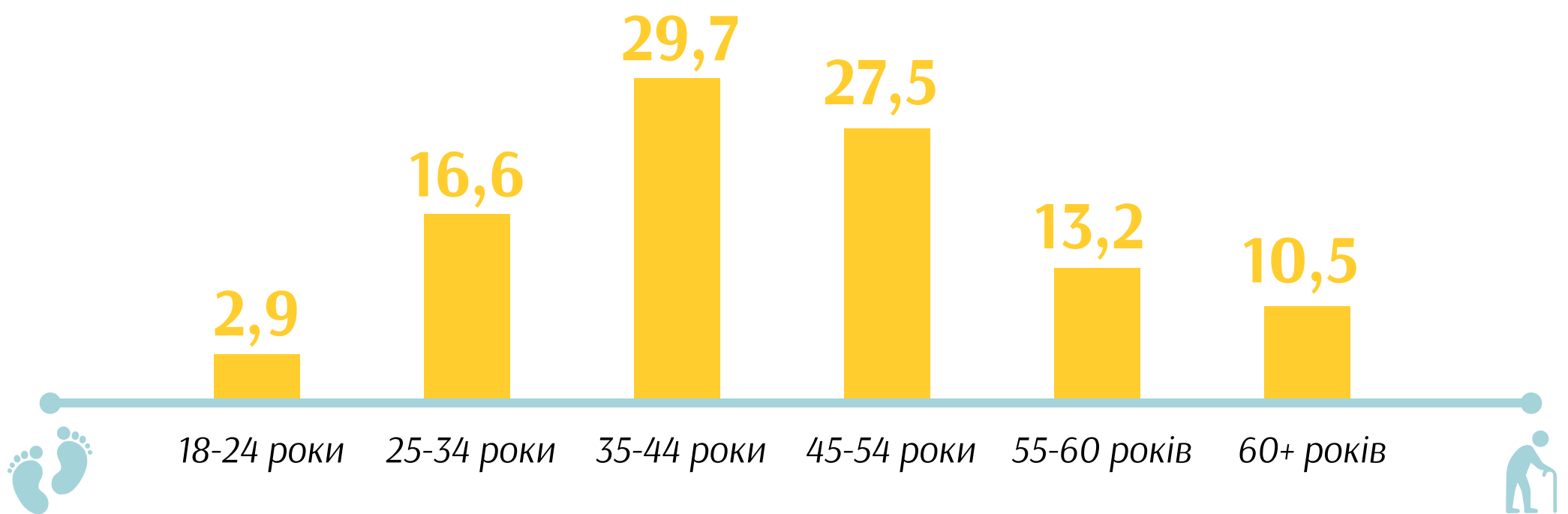
Діаграма 31 – Чи Ви готові долучитися до реалізації проєктів з відбудови культурної сфери України?, %, N=523

ПРОФІЛЬ УЧАСНИКІВ ДОСЛІДЖЕННЯ

Профіль учасників дослідження показує, що в опитуванні активнішу участь брали жінки (71,7%). Більшість респондентів (73,8%) віком від 25 до 54 років. Майже 80% з опитаних культурних фахівців не змінили місце проживання після 24 лютого. Близько двох третин респондентів – представники державних/комунальних організацій. Найбільше відповідей надійшло від працівників секторів культурної спадщини та аудіовізуального мистецтва (Діаграми 32-36).

Діаграма 32 – Стать, %, N=523

Діаграма 33 – Вік, %, N=523

Діаграма 34 – Місце проживання, %, N=523

Діаграма 35 – Сектор креативних індустрій, %, N=523

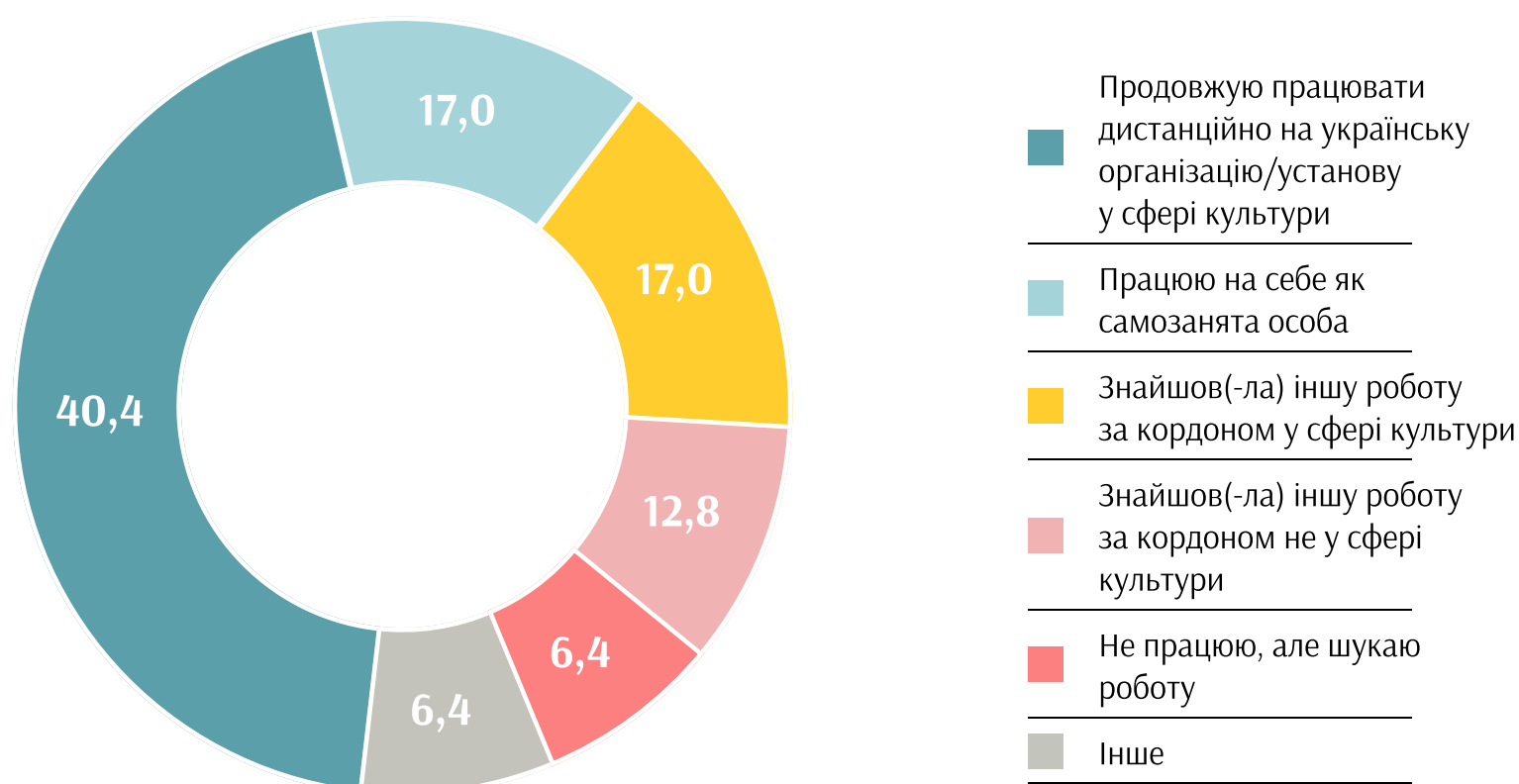

Діаграма 36 – Організаційно-правова форма, %, N=523

РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ ФАХІВЦІВ КУЛЬТУРНОЇ СФЕРИ, ЯКІ ПЕРЕБУВАЮТЬ ЗА КОРДОНОМ

Війна змусила багатьох з працівників сфери культури виїхати за кордон задля власної безпеки та безпеки рідних. У нинішньому опитуванні взяло участь менше сотні респондентів, які перебувають за кордоном. Тому результати не є цілком репрезентативним і повинні розглядатися як гіпотетичні.

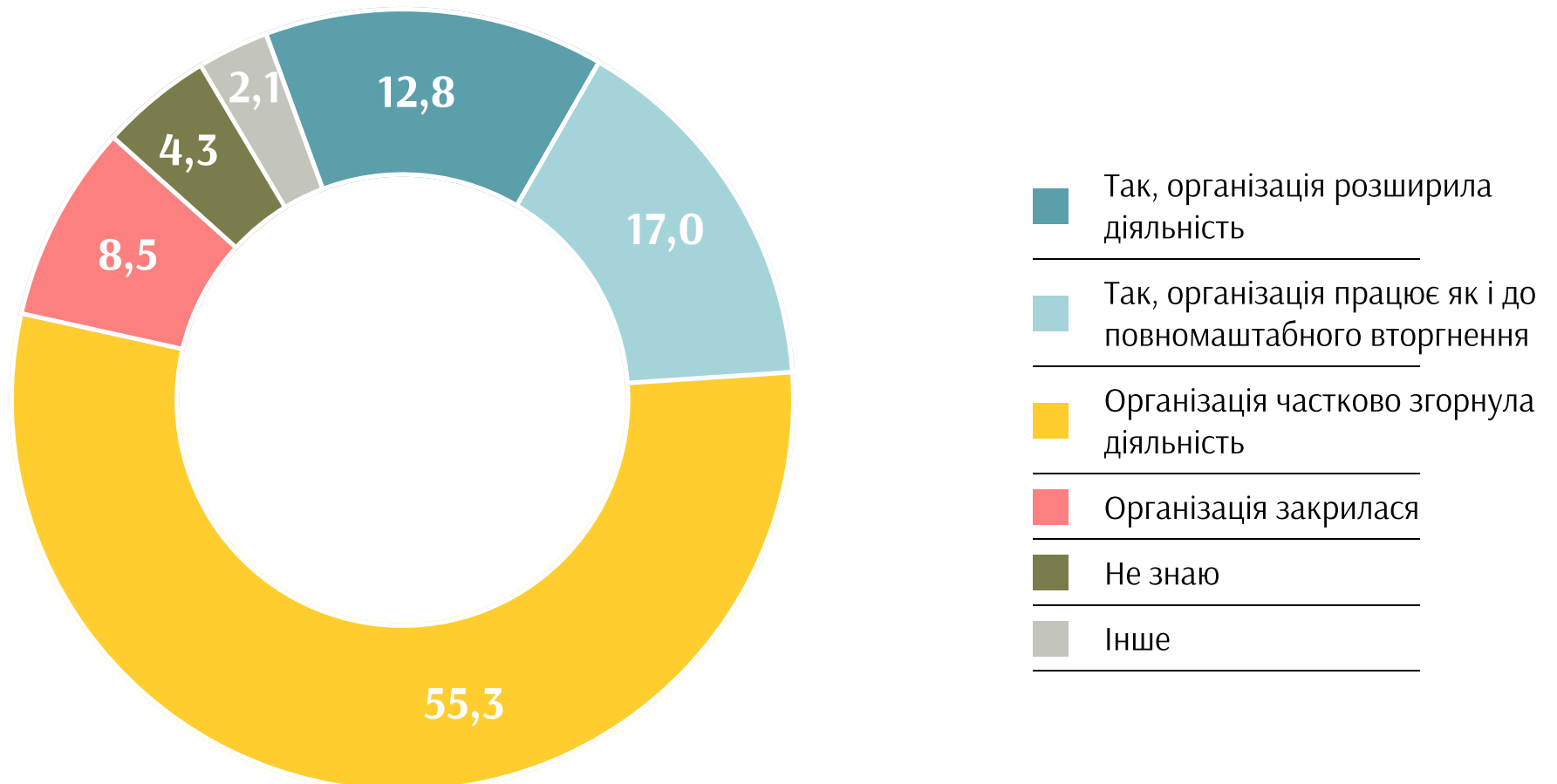
Загалом результати показують, що значна кількість тих, хто нині за кордоном продовжують працювати в українських організаціях сфери культури, але дистанційно (40,4%), або ж працюють як самозайняті особи (17%). Роботу за кордоном знайшли 29,8% респондентів, переважно у культурній сфері. Не працюють - 6,4% (Діаграма 37). Дві третини опитаних зазначають, що головним джерелом їхнього прибутку є робота. Однак помітна група респондентів живе за рахунок виплат, які отримує від держави, в якій перебуває (31,9%), або ж має достатні заощадження (23,4%) (Діаграма 38). Більшість організацій, в яких працювали респонденти до повномасштабного вторгнення, продовжують діяльність (85,1%). Проте значна частина організацій згорнула роботу (55,3%), а 8,5 % - взагалі припинила діяльність (Діаграма 39).

Діаграма 37 – Яка ситуація у Вас зараз з роботою?, %, N=47

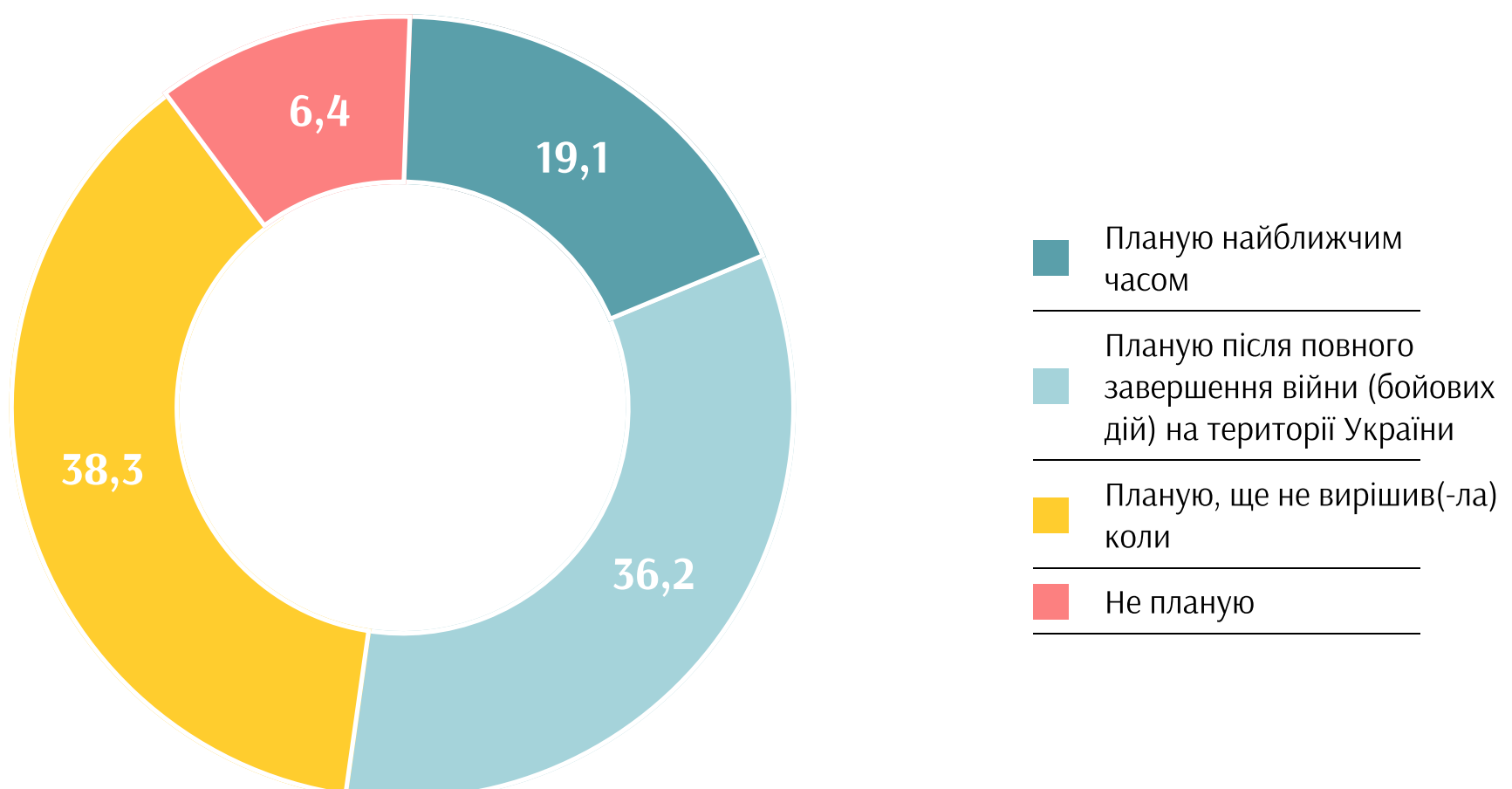
Діаграма 38 – Які основні джерела Вашого доходу за кордоном?, %, N=47

Діаграма 39 – Чи продовжує діяльність організація, в якій Ви працювали перед повномасштабним вторгненням, %, N=47

93,6% респондентів планують повернутися в Україну: ще не вирішили, коли точно – 38,3%, після завершення війни (бойових дій) на території України – 36,2%. Найближчим часом планує повернутися 19,1% опитаних (Діаграма 40).

Головним фактором, який впливає на повернення в Україну, є безпекова ситуація. Понад половина респондентів називає її головною у рішенні повернутися. Ще 36,4% бажають возз'єднатися з родиною, а 18,2% планують повернутися через складність адаптації за кордоном (Діаграма 41).

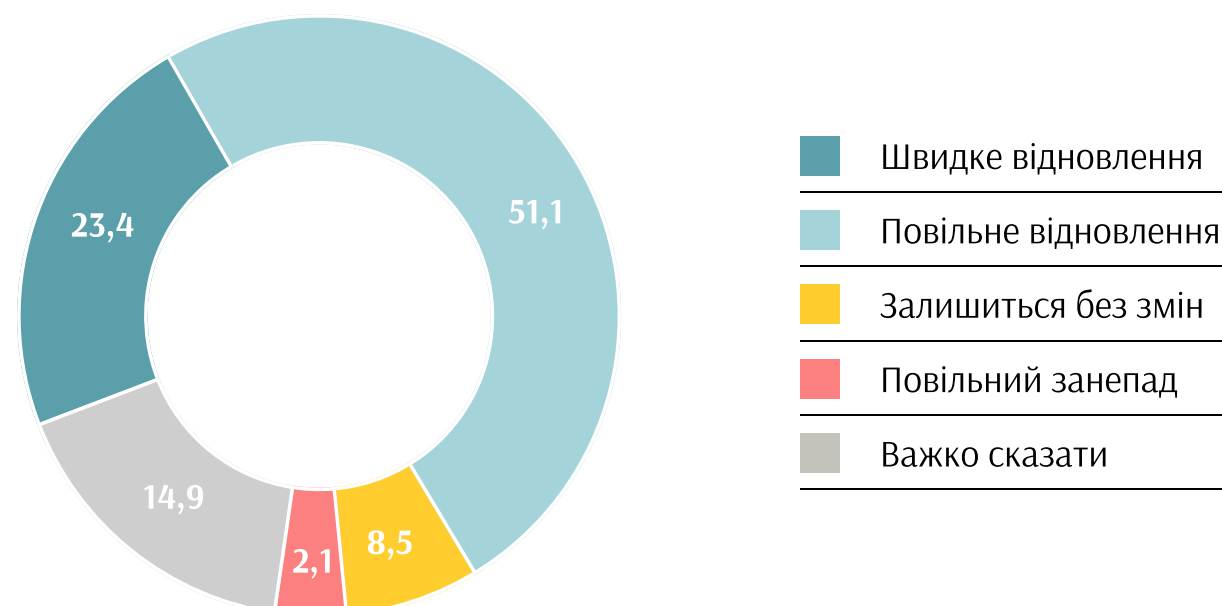

Діаграма 40 – Чи плануєте Ви повернутися в Україну, %, N=47

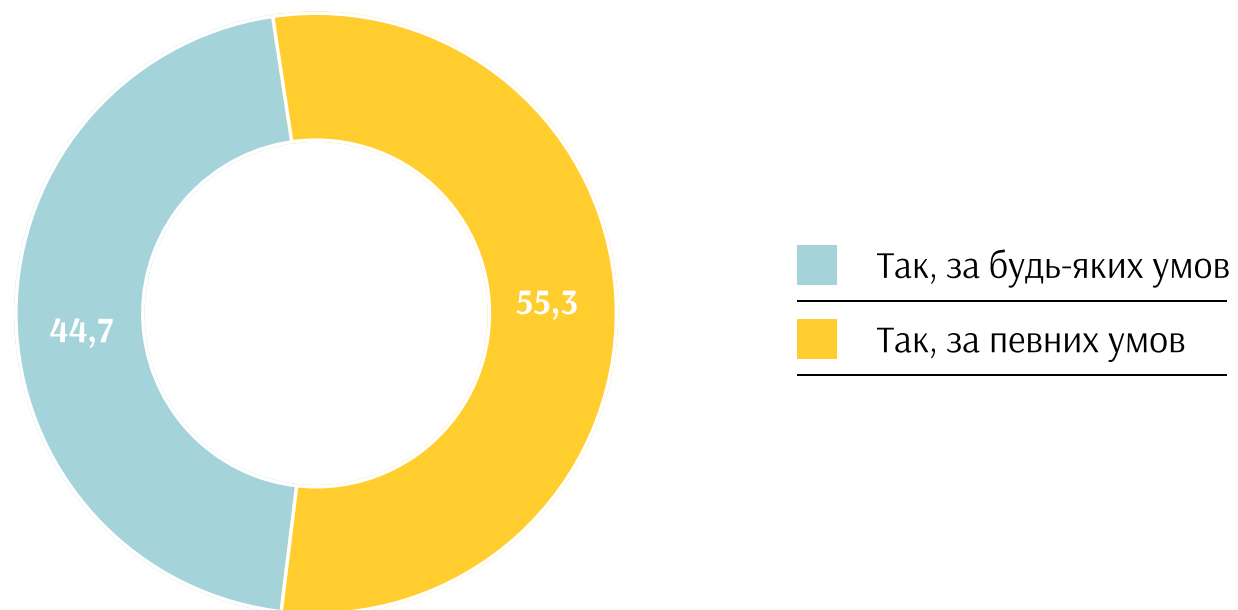

Діаграма 41 – Якщо Ви плануєте повернення в Україну, які основні причини Вашого рішення?, % (серед тих, хто планує повернення, N=44)

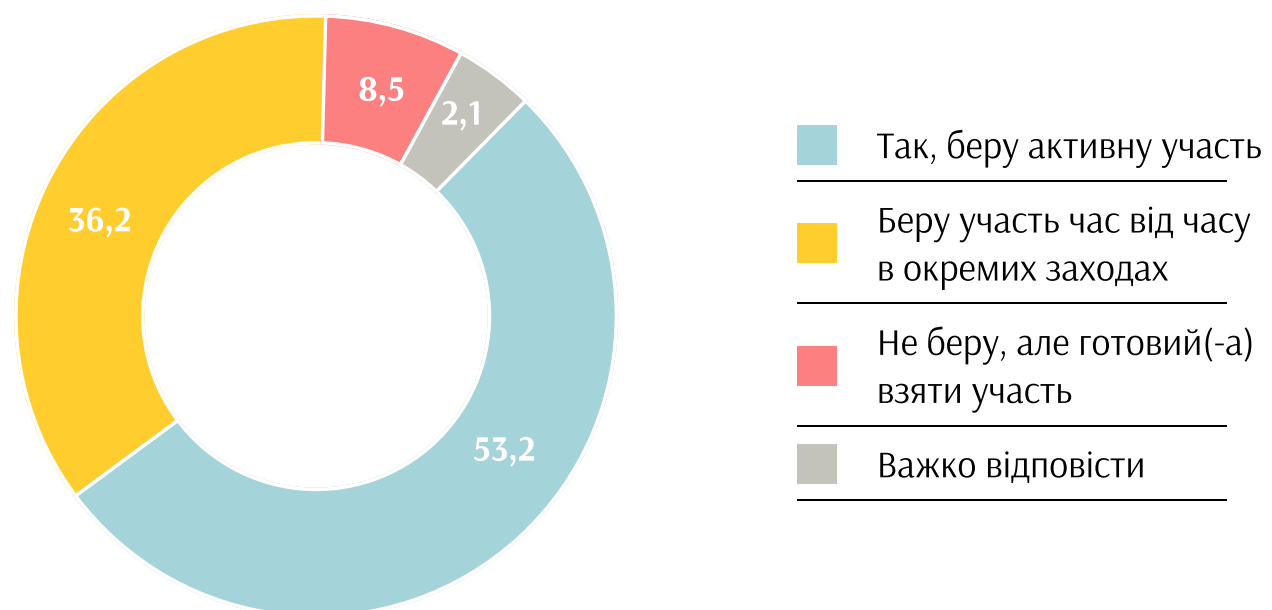
Оцінка розвитку сфери культури загалом збігається з відповідями респондентів, які проживають в Україні, та є також в цілому позитивною. Швидке або ж повільне відновлення прогнозують 74,5% опитаних, які нині проживають за кордоном (Діаграма 42). Всі закордонні респонденти готові долучатися до проєктів з відбудови української культури. Зокрема, 44,7% – за будь-яких умов, 55,3% – за певних умов (Діаграма 43). Попри труднощі переїзду, респонденти за кордоном активно долучаються до проєктів підтримки української культури – 89,4%. Ще 8,5%, хоча й не беруть участь, однак готові це змінити (Діаграма 44).

Діаграма 42 – Яким, на Вашу думку, буде розвиток сфери культури та креативних індустрій після війни?, %, N=47

Діаграма 43 – Чи Ви готові долучитися до реалізації проєктів з відбудови культурної сфери України?, %, N= 47

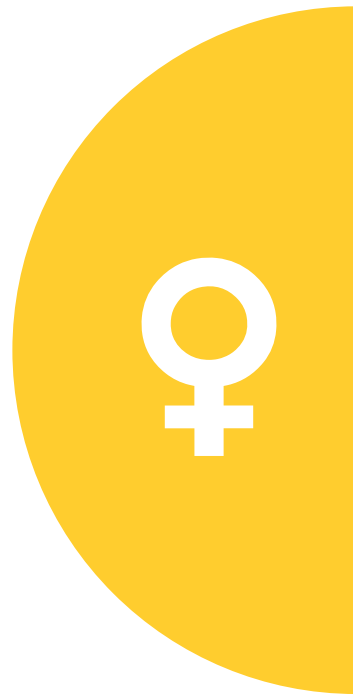

Діаграма 44 – Чи берете Ви участь у проєктах на підтримку української культури за кордоном?, %, N=47

ПРОФІЛЬ УЧАСНИКІВ ДОСЛІДЖЕННЯ

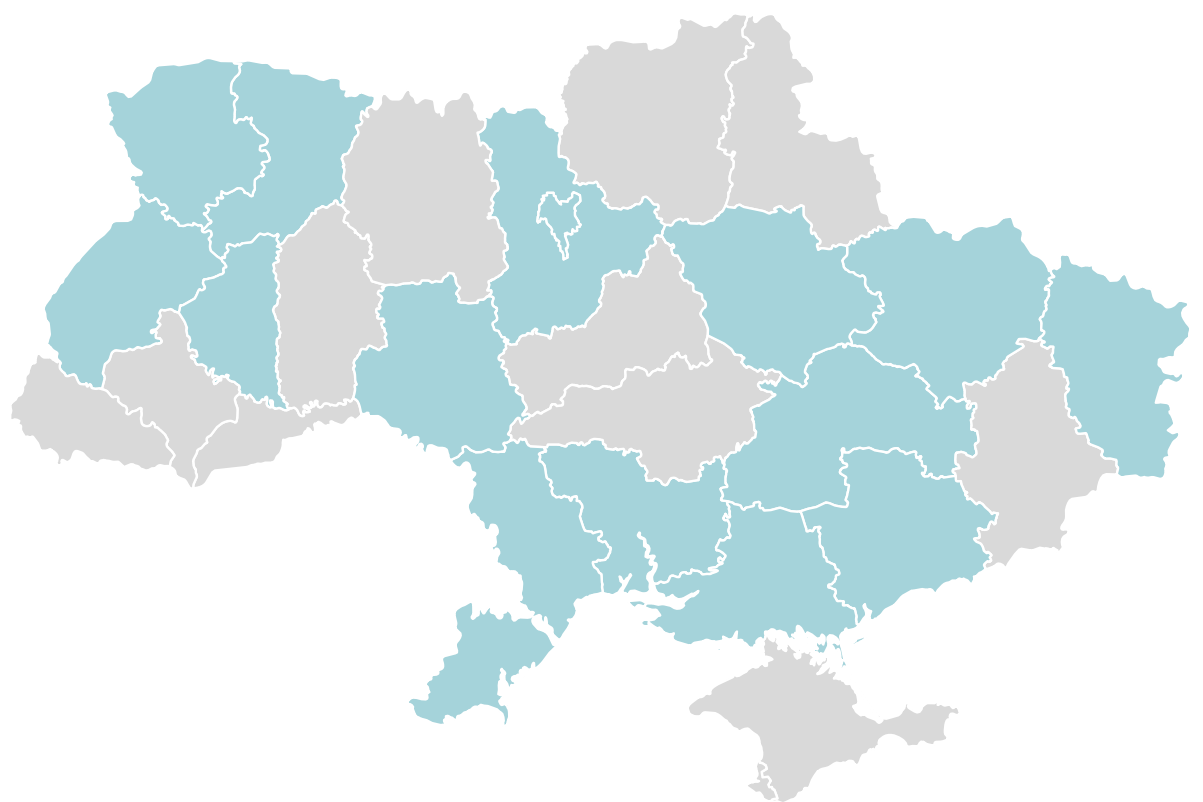
Переважає більшість респондентів за кордоном жінки (80,9%) (Діаграма 45). В основному опитані виїхали з Києва (38,3%), Харківської (12,8%), Дніпропетровської (8,5%) областей (Діаграма 46). Найбільше серед тих, хто виїхав за кордон нині проживає в Польщі (19,1%), Німеччині (17%), Франції (10,6%) (Діаграма 47). Здебільшого респонденти за кордоном віком від 25 до 55 років – 85,1% (Діаграма 48), з секторів культурних і креативних індустрій (25,5%), сценічного та перформативного мистецтва (19,1%) (Діаграма 49) та переважно з недержавних організацій (36,2%) (Діаграма 50).

19,1
ЧОЛОВІКИ

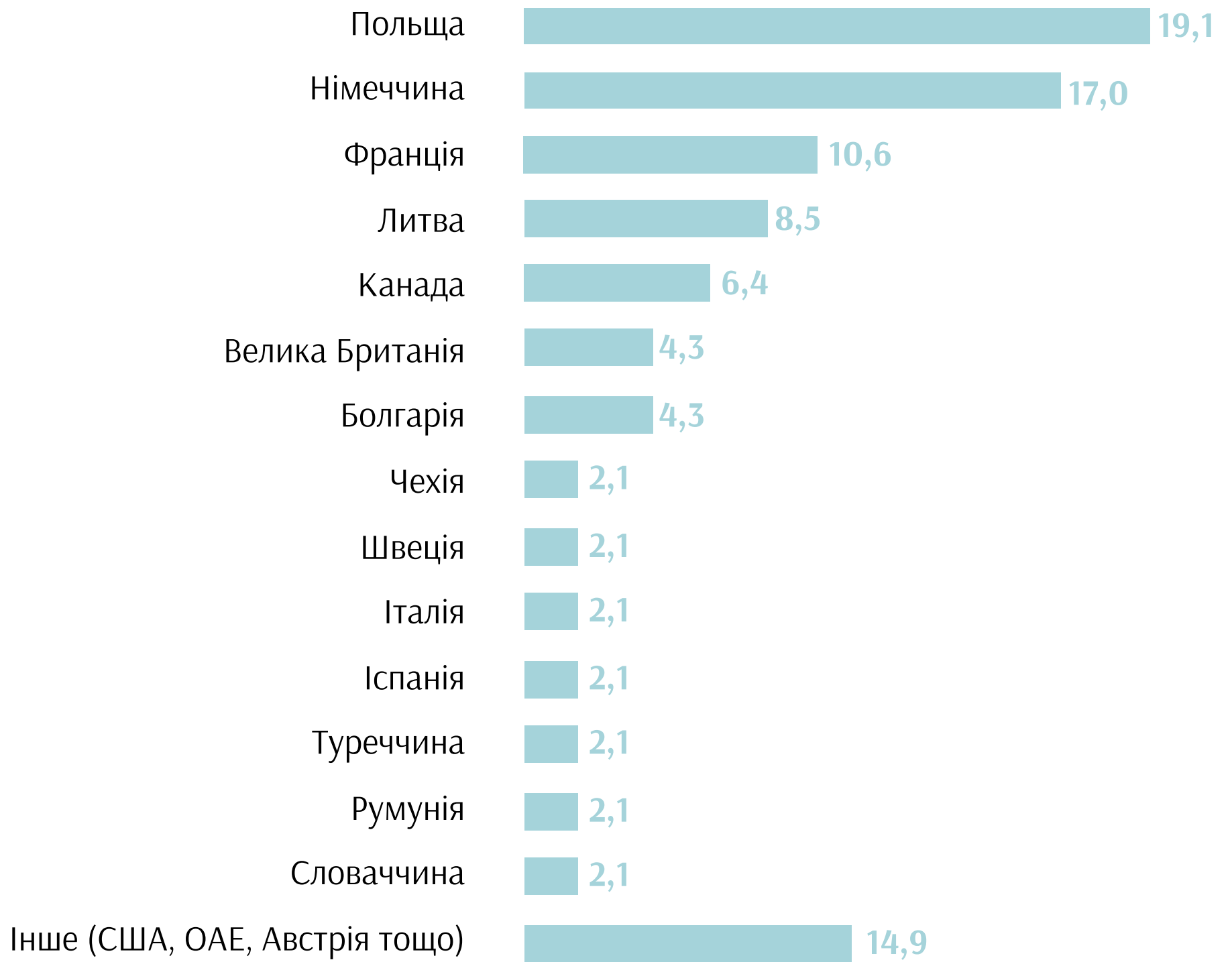

80,9
ЖІНКИ

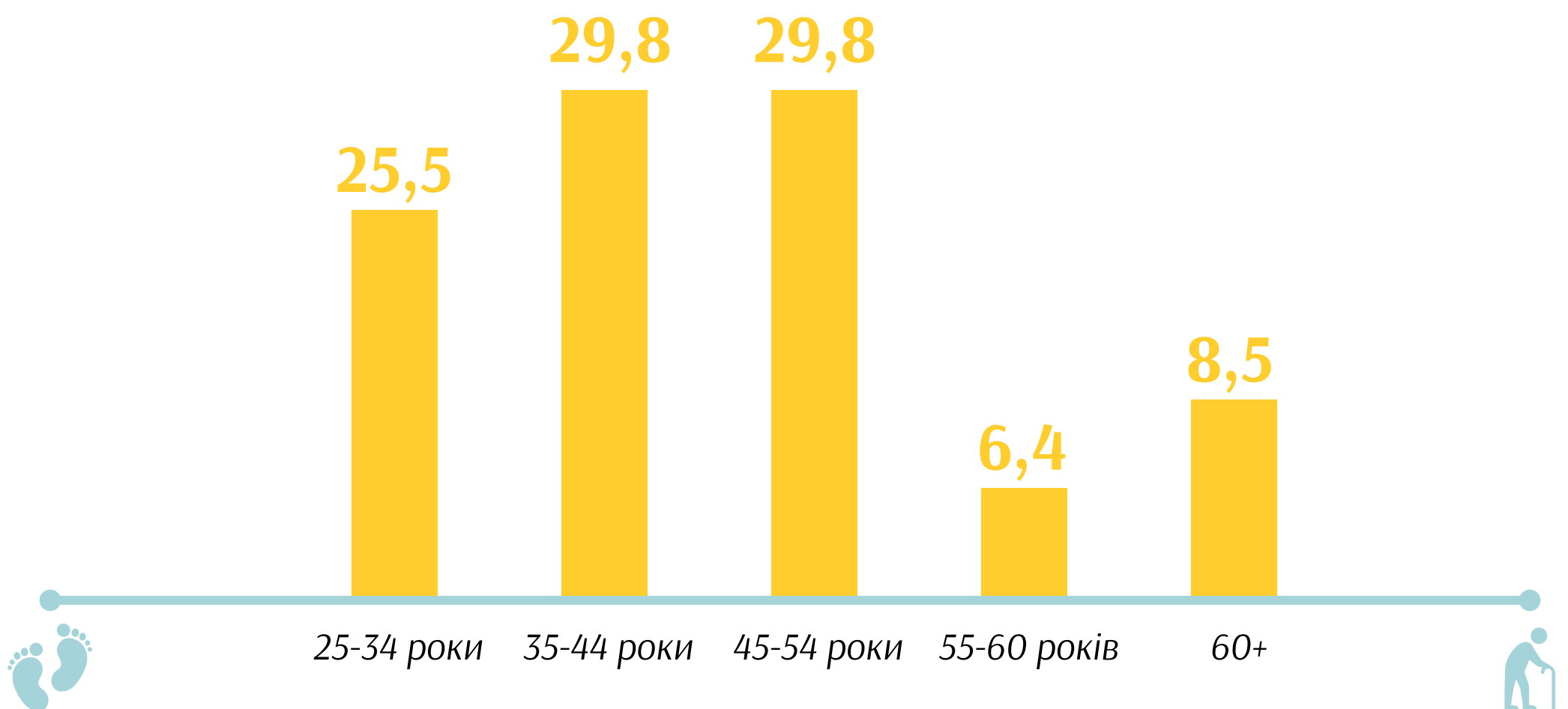
Діаграма 45 – Стать, %, N=47

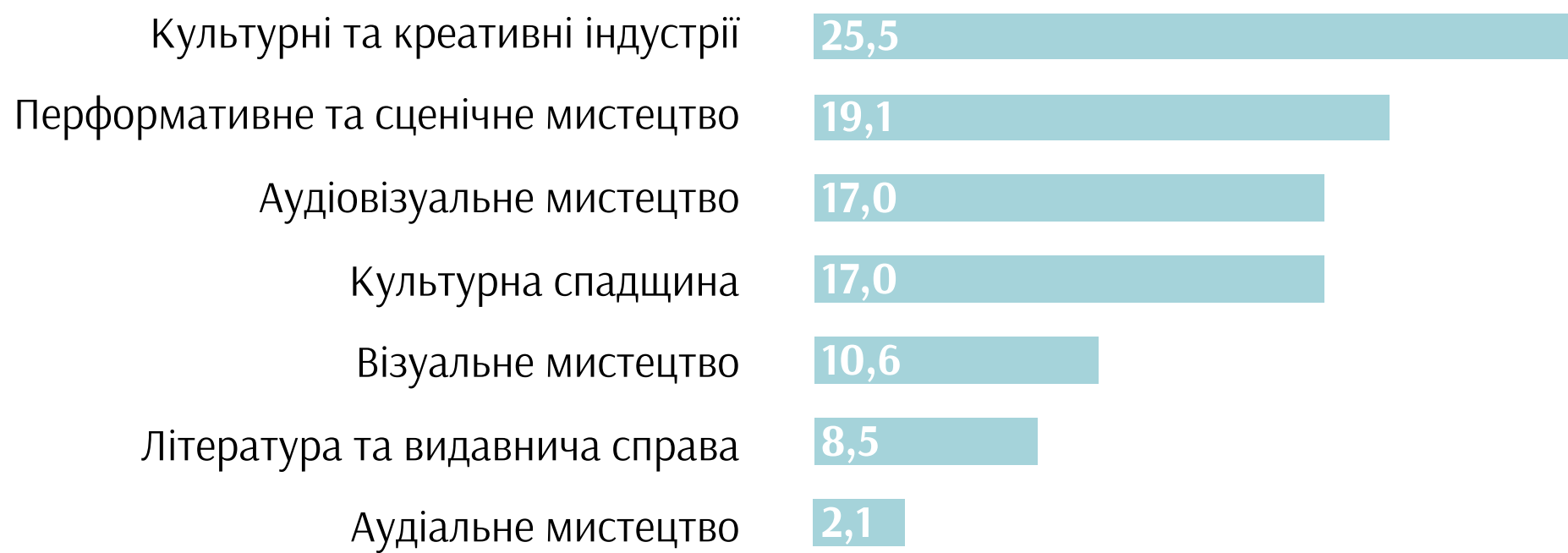
Діаграма 46 – Місце проживання до повномасштабного вторгнення, %, N=47

Діаграма 47 – Країна перебування, %, N=47

Діаграма 48 – Вік, %, N=47

Діаграма 49 – Сектор креативних індустрій, %, N=47

Діаграма 50 – Організаційно-правова форма, %, N=47

УКФ

ВИСНОВКИ

- Майже половина респондентів вважає нинішній стан української культури поганим. Ключові проблеми розвитку культурної сфери, на думку опитаних, – відсутність стабільної державної фінансової підтримки, низький рівень оплати праці персоналу у сфері культури і дефіцит кваліфікованих кадрів.
- Загальний рівень підтримки сфери культури та креативних індустрій респонденти визначили як невисокий. Найбільш відчутною, на їхню думку, є допомога від міжнародних організацій, громадських організацій та волонтерів. Найнижче опитані оцінили підтримку з боку центральних органів влади і бізнесу. Ці дані не суттєво відрізняються від результатів попереднього дослідження, що свідчить про відсутність помітних змін щодо підтримки культури. Відповідно актуальними залишаються якісні проєкти щодо підтримки культури з боку держави та бізнесу.
- У першій половині 2023 року дещо зросла частка респондентів, які в цілому позитивному оцінюють стан справ у своїх організаціях у порівнянні з другою половиною 2022 року. Помітне покращення стану справ у своїх організаціях відзначають представники секторів культурної спадщини, літератури та видавничої справи. Серед державних та комунальних організацій рівень позитивної оцінки стану справ вищий аніж у недержавних та ФОПів.
- У 2023 році в цілому підвищився рівень адаптованості до умов війни. Найвищий рівень адаптованості продемонстрували організації секторів літератури та видавничої справи і культурної спадщини. Найнижчі показники адаптованості в організаціях секторів аудіовізуального мистецтва, а також культурних та креативних індустрій.
- Основними заходами успішної адаптації організацій до умов війни є оптимізація витрат, заявки на отримання грантів, стипендій, резиденцій та ін., створення нових культурних продуктів і прискорення диджиталізації діяльності організації. Порівнюючи з листопадом 2022 року, оптимізація витрат стала менш актуальною для пристосування до умов війни і випала з ядра стратегії успішної адаптації. Нині ключовими заходами, які підвищують фактор адаптованості, є саме проактивні дії.
- Головними перешкодами адаптації організацій, на думку респондентів, є недостатність державного фінансування та невизначеність загальної ситуації в Україні (значення останньої суттєво знизилася у порівнянні з попередньою хвилею дослідження). Тобто значна кількість організацій сфери культури й надалі орієнтується на патерналістську модель відносин з державою, де основним джерелом фінансування є бюджетні кошти. Порівнюючи з результатами опитування листопада 2022 року, дещо змінилася структура демотивувальних факторів адаптації, зокрема у демотиваційному ядрі окрім недостатності фінансування опинилися також: зниження попиту на культурні продукти/ послуги і проблеми залучення міжнародної фінансової допомоги (грантів, спонсорської допомоги тощо). Це свідчить про необхідність розробки нових проєктів на підтримку працівників культури щодо розвитку комунікацій та грантової роботи, особливо з міжнародними донорами.

- Результати опитування показали, що лише близько третини організацій культурної сфери мають розроблений кризовий план дій. Водночас наявність кризового плану чітко впливає на рівень адаптованості до умов війни. Серед тих організацій, які мають такий план, відсоток в цілому адаптованих помітно вищий.
- Найбільший запит на допомогу від держави нині є на гранти на розвиток діяльності, а також на гранти на культурно-мистецькі проєкти. Наслідки воєнних дій також актуалізували потребу у відбудові та ремонті приміщень закладів культури. Простежуться закономірність, що недержавний сектор культурної сфери більше потребує грантів для культурно-мистецьких проєктів, а державний – допомоги з відновлення інфраструктури. Респонденти й надалі зазначають, що має бути створена окрема програма для відновлення найбільш поруйнованих регіонів внаслідок бойових дій.
- Стабільно висока позитивна оцінка перспектив післявоєнної відбудови сфери культури та креативних індустрій України. Так, понад три чверті опитаних очікують поступове або швидке відновлення сфери культури. Однак у порівнянні з опитуванням 2022 року цей показник знизився на 5%.
- Більшість працівників сфери культури, які нині перебувають за кордоном, планують повернутися в Україну. Значна частина з них досі продовжує працювати в українських установах культурної сфери. Головною перешкодою для повернення є складна безпекова ситуація в Україні.

Підсумовуючи вищевикладене, зазначимо, що продовжується адаптація культурної сфери до умов війни. У порівнянні з листопадом 2022 року загальна адаптованість сфери культури та креативних індустрій, на думку респондентів, підвищилася. Загалом краща ситуація спостерігається в організаціях/установах секторів культурної спадщини, літератури та видавничої справи. Натомість працівники організацій/установ аудіовізуального і аудіального секторів частіше стверджують, що мають труднощі. Працівники недержавних організацій та ФОПи загалом гірше адаптувалися до умов війни. Відповідно, вони потребують більшої підтримки та спеціальних програм для відновлення професійної діяльності. Найбільш ефективними засобами підтримки, на думку опитаних, є гранти на розвиток діяльності та на культурно-мистецькі проєкти. Попри труднощі війни, й надалі зберігається в цілому позитивні очікування щодо повоєнного відновлення культури.

